

Sophia

- den glemte dronning

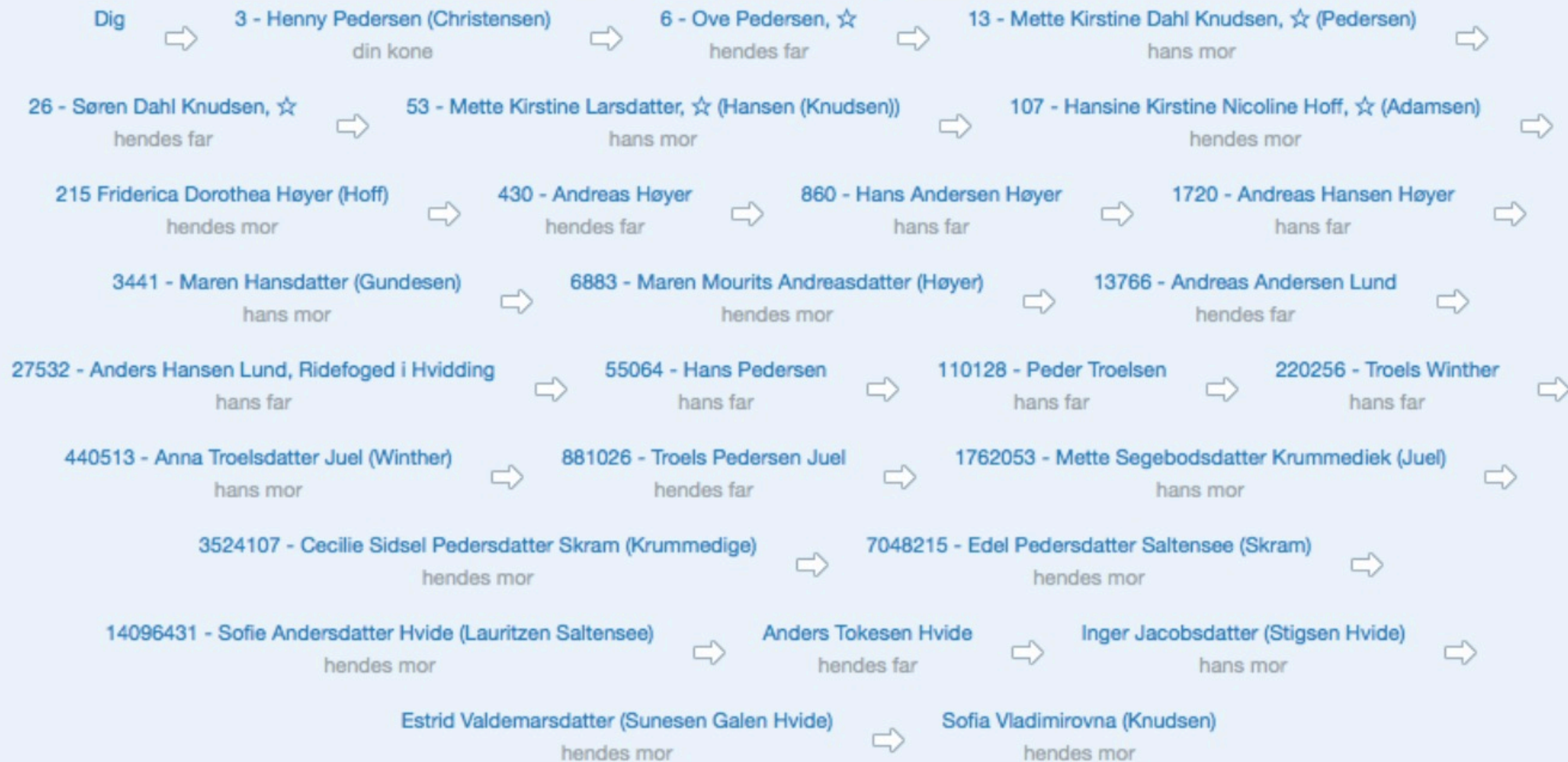

BIRGITTE
HAMMER

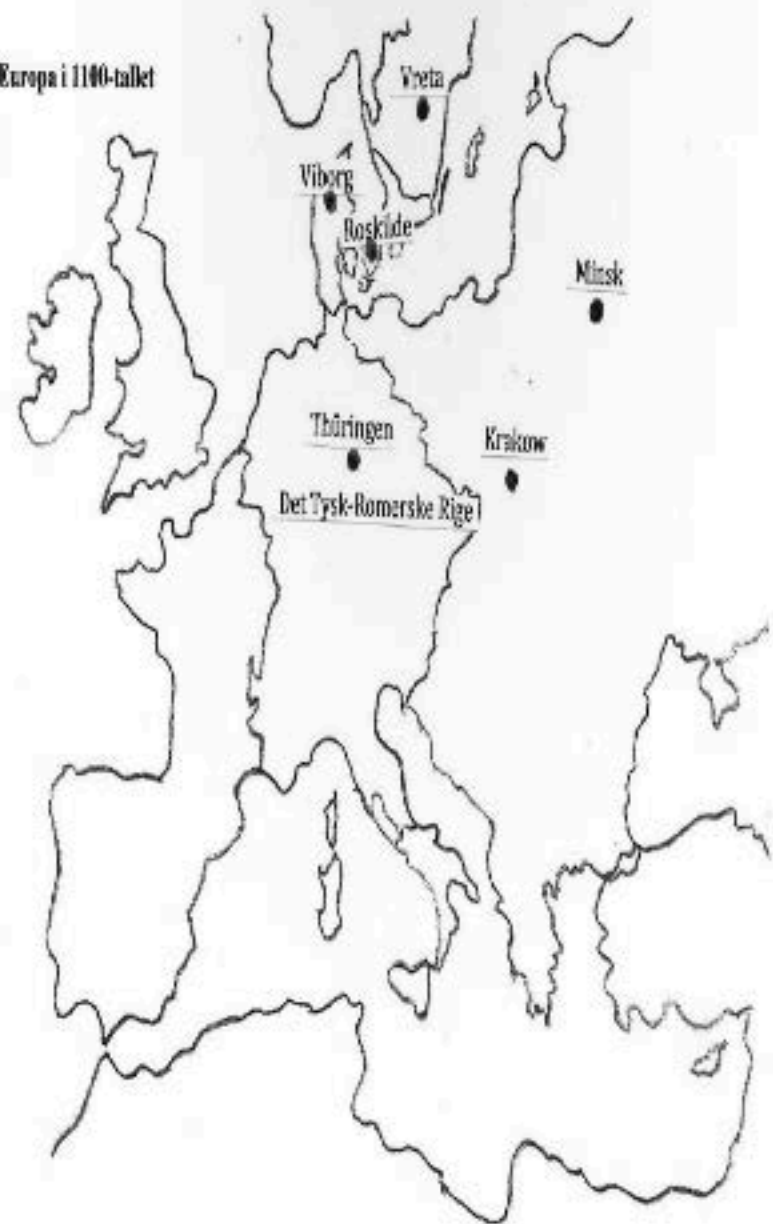
HISTORISK ROMAN | MELLEMGÅRD

Sofia's relation til dig: Direkte ane (26 generationer) af kone

Europa i 1100-tallet

BIRGITTE HAMMER

Sophia

– den glemte dronning

mellemgaard

Sophia – den glemte dronning

© 2015 Birgitte Hammer og Forlaget mellemgaard

Grafisk produktion: KWG Design, Odense

Redaktør: Jakob Krohn

Grafiker: Tine Wichmann

ISBN 978-87-93366-18-3

Kopiering af denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Det er tilladt at bringe korte uddrag i forbindelse med anmeldelser.

www.mellemgaard.dk

Forord

Dronning Sofie, født Sophia, er en af de danske dronninger i middelalderen, der ikke står klart frem for os som menneske.

Deri deler hun skæbne med mange af middelalderens dronninger.

Deres mænd kan som konger anskues ude fra og bedømmes på deres handlinger – og derigennem lærer vi dem at kende som personer.

Vi kan nærme os Sophia og hendes tidsperiode ved at kombinere fakta med fiktion – ved så at sige at konstruere et skelet af fakta og derefter forsyne skelettet med kød og blod ved at stille spørgsmål til personen og hendes tid.

Sophia var en fyrstedatter, der blev dronning, og som adelige og kongelige kvinder og i øvrigt den altovervejende del af kvinderne i middelalderen var hun en spillebrik i magtspillet i Europa. Hendes livsvilkår kunne få en kvinde til at bukke under, glemme sin egen person og blive et viljeløst offer, men det tror jeg ikke skete for Sophia.

Ekspertes har ud fra Sophias kranium, som er lånt fra hendes grav under gulvet i Sct. Bendts Kirke i Ringsted, genskabt hendes ansigt, som det så ud på tidspunktet for hendes død, 58 år gammel.

Når jeg ser på Sophias ansigt, ser jeg en kvinde præget af styrke og vilje.

Sophias rekonstruerede hoved. Nationalmuseet. Foto: Alex Sørensen

Dette er mit forsøg på at hægte kød og blod på de meget få fakta, der findes om Sophia, samt på de øvrige fakta, vi har fra hendes tid; fakta, som naturligvis har været bestemmende for Sophias liv.

”Blodgildet”

*Roskilde
Den 8. august 1157*

Mørket er for længst faldet på.

Kongsgården i Roskilde ligger badet i augustmånens hvide, kolde stråler, men fra hallen strømmer floder af lys fra utallige fakler og vokskærter ud på tunet. Lyset fanger huskarle, der løber til og fra stegerset med mad og store kander af øl til mange mænd.

Inde i hallen fester en morders søn med den myrdedes søn og hans fætter!

Tre danske konger fejrer sammen med deres hirdmænd og rådgivere fredsslutningen efter den ti år lange arvefølgekrig.

Kongerne sidder til højbords i høje stole, forsynet med bløde puder, mens alle andre sidder på de faste bænke langs væggene og de bænke, der i anledning af festen er båret ind i hallen. Fire langborde fylder rummet, og alle sidder så tæt pakket, at det er besværligt at mase sig frem for at komme udenfor og lade vandet i de mange granris, der er lagt ved siden af indgangene, som udgøres af to store dobbeltdøre. Rejser en mand sig fra bordet, må mange andre også op at stå, for at han kan komme ud. Kanderne med øl, som huskarlene sætter på bordene, bliver hurtigt tømt og erstattet med fyldte, så efterhånden, som aftenen skrider fremad, øges strømmen af mænd, der vælter ind og ud af dørene.

Ølkrus bliver væltet, mens mændene forsøger at forcere borde og bænke, og sandet på gulvbrædderne er nogle steder så vådt, at mændene glider i det. Nogle af huskarlene bliver sat til at feje det våde sand op og strø nyt ud, men det er en næsten håbløs opgave at komme rundt i den tætpakkede hal. På et tidspunkt må huskarlene gå over til at forsøge at skubbe madrester og vådt sand

ind under bordene og strø tørt sand ud over de glatteste steder. Luften er tyk af lugt fra stegemad og øl samt lugten af sved og andre menneskelige uddunstninger.

De tre konger tilhører alle kongeslægten, og de mægtige stormandsslægter har støttet hver deres konge i arvefølgekriegen. De fleste af kongernes hirdmænd er sønner af stormænd, og i lettelsen over ikke længere at skulle tage del i stridigheder rettet mod andre stormandsslægter lader de tidligere tiders angst og bekymringer sive ud af sig i samme takt, som øllet vælter ind. For første gang i mange år deltager de sammen i en festlighed og er gået til bords i blandet selskab.

Munterheden tager til, efterhånden som aftenen skrider fremad.

Råb på tværs af hallen til venner og fjerne eller tætte slægtninge, der sidder ved andre borde, tager til, og latterudbrud fejer gennem det store rum. Af og til vælter de store jernlysestager på bordene, men de bliver hurtigt rejst igen, og de vokslys, der er blevet slukket, bliver tændt af huskarle, forsynet med brændende pinde.

De tre konger drikker også, men mere behersket. De hilser på hinanden, når de hæver kruset, og ganske langsomt sniger smilene sig ind på deres ellers så alvorlige ansigter.

Kong Svend betragter i skjul sine to slægtninge, hvis fædre var fætre. I et blodigt magtopgør havde Knuds far dræbt Valdemars far og var derefter selv blevet dræbt i en hævnfejde.

Besynderlige tider! I fædrenes tid var blodhævn blevet holdt i hævd, og Valdemar ville have været forpligtet til at dræbe Knud i stedet for at samarbejde med ham og

troløve sig med hans søster.

Som de sidder sammen i højsædet, kan ingen se på dem, at Knud og Valdemar sammen har ført krig mod Svend. Krigen har udmarvet Danmark og gjort landet sårbart overfor den tyske kejser, der blot venter på en gunstig lejlighed til at indlemme Danmark i Det Tysk-Romerske Rige.

Magtfulde danske stormænd har stået sammen i et krav om at standse stridighederne, og løsningen er blevet en opdeling af landet i tre kongedømmer.

Højrostede stemmer bagest i hallen påkalder sig alles opmærksomhed. To mænd har rejst sig på hver side af et af langbordene og råber vredt til hinanden, men andre får dem til at falde til ro igen.

Lysetagerne på bordet er væltet, men bliver hurtigt rejst, og de slukkede lys tændt af huskarle, der straks kommer til.

Pludselig høres lyden af metal, der slår mod metal, men alle har skullet lægge deres våben i en bunke udenfor, før de gik ind, og en gruppe huskarle er sat til at holde vagt ved den anselige bunke, så ingen uset kan hente sit våben under festen. Lysetagerne på det ene af de fire langborde bliver, samtidig med den ildevarslenende lyd, væltet, så lysene slukkes, og samtidig bliver faklerne, der sidder i holdere på væggen, flået ned og smidt på gulvet. Den ene side af hallen er lagt i mørke.

Alle rejser sig, usikre på hvad der sker, og mange bevæger sig frem mod de to døre.

Igen smælder metal mod metal, og et smertensskrig skærer gennem muren af andre høje lyde. Endnu et skrig lyder, og alle forstår, at nogen har taget våben med ind.

Samtidig med at lysene på de andre borde og faklerne på den anden væg slukkes, smækkes dobbeltdørene i og boltes udefra. Skrig, råben, våbengny og lyden af mennesker, der vælter rundt mellem hinanden, lægger sig tungt over alle.

Panisk rædsel hersker i den begsorte hal!

Ingen ved, hvem der er ven eller fjende. Det er alles kamp mod alle, og skrig fortæller om mænd, der bliver stukket ned i mørket. Alle indser, at deres eneste redning er at komme udenfor, og trængslen ved dørene er enorm.

Med et tordnende brag lykkes det at få skubbet begge døre op, og mænd falder ud af hallen i en stor forvirring. Mange er hårdt sårede, mange falder stønnende om, lemlæstede og ude af stand til selv at fjerne sig fra døråbningerne, hvorfra nye rædselsslagne mænd maser sig ud over de liggende.

Venner kalder på venner, slægtninge kalder på slægtninge, men mange får intet svar.

Bunken af våben udenfor bliver hurtigt mindre, men tilbage ligger stadig mange sværd, og efterhånden som kampene stilner af, går det op for alle, at ejerne af de tilbageblevne sværd findes dræbte eller sårede inde i hallen, der udefra set ligner et gabende sort hul.

Med ét springer flere lys frem inde i det sorte hul. Der er sat ild til bygningen, og skrigene fra de sårede indenfor skingrer ud over tunet. Alt, der kan indeholde vand, bliver taget i brug for at begrænse ilden, men mange mænd bliver – døde som levende – ildens bytte den nat.

Da det første lysskær viser sig på himlen, afslører det en nedbrændt, stadig ulmende hal og grupper af mænd, der sidder eller ligger rundt omkring på tunet, alle med frygt

lysende ud af øjnene og klamrende sig til deres sværd, mens de giver til kende, hvem de anser for at være ansvarlig for nattens voldsomme ugerninger. Endnu en gang er kongernes mænd delt op i tre skarpt adskilte grupper efter slægt og tilhørsforhold.

Svend går rundt på tunet med iturevet tøj, svedent hår og skæg, mens Valdemars mænd leder efter deres konge. Knuds mænd får sikkerhed for deres konges skæbne, da hans lig bliver trukket frem. Knud har fået flere dræbende sværdhug, men hans lig har ligget under et af de væltede borde og er derfor umiddelbart genkendeligt i modsætning til flere forkullede lig.

Et sorgens brøl løfter sig mod den blege himmel. Knuds hirdmænd brækker en af dørene af hængslerne, løfter deres døde konge op på den og bærer ham væk fra kongsgården. De går over broen over voldgraven, hvor forfærdede Roskilde-borgere viger til side for optoget og gisper, da de ser Knuds mishandlede lig. Hans hirdmænd bringer liget til kirken, hvor de lægger det foran altret.

Det endelige opgør om kongemagten

Viborg
1157

En smuk efterårs morgen dagen før Sankt Johannes af Capetranos dag i det Herrens år 1157 blev jeg hentet på Trundsholm af tyve ryttere.

Bodil og jeg arbejdede i vævestuen. Bodil vævede, mens jeg sorterede hør garnerne i de farver, vi ville benytte. De røde garner lå spredt ud på bænkene, og jeg nød synet af dem og forestillede mig de smukke ting, vi sammen kunne lave.

Dagene var blevet kortere, og den hårde blæst bragte kulde med sig. Der skulle gå lang tid, før lyset ville vende tilbage, og den røde farve ville give os fornemmelsen af den varme, der ville følge med lyset. Forsigtigt løsnede jeg trådene i den klareste røde farve og begyndte at vikle dem op på skytterne til væven.

Stilheden blev pludselig brudt af et krus med vand, der med et højt brag faldt fra væven ned på gulvet og splintredes, da Bodil med en voldsom bevægelse skød stolen tilbage og rejste sig. Mens jeg så over på hende, løb hun hurtigt mod vinduet ud mod gårdspladsen.

Så hørte også jeg lyden af mange heste, der gungrede over broen til Trundsholm, og fra vinduet så vi rytterne og deres anfører, der var i færd med at stige ned fra hesten. Vi genkendte straks Thorkel.

Både Bodil og jeg blev i første øjeblik lettede, men vi blev hurtigt klar over, at alvorlige nyheder ville nå os. Så kom Peder ind i vores synsfelt. Han skyndte sig med udstrakte arme over mod sin søn, men Thorkel sagde noget til ham, der omgående fik Peder til at sænke armene, og før os i vinduet så det ud, som om han et øjeblik vaklede. Thorkel tog sin far om skulderen, og med

blegt og sammenbidt ansigt fortsatte han med at tale.

"Sophia," hviskede Bodil, mens hun stadig havde sine øjne fæstnet på sin mand og hans søn, "jeg er bange for, at rytterne har et trist budskab til os," og sammen løb vi ned ad trappen.

Da Thorkel så, at Bodil og jeg kom løbende, stoppede han sin tale, samtidig med at han lagde en hånd på Peders arm og nikkede i vores retning. Peder vendte sig og fik øje på os. Vi nåede frem til mændene, og Thorkel bøjede hovedet som hilsen, mens han sagde, at han kom for hurtigst muligt at bringe mig til Viborg, hvor jeg skulle giftes med Valdemar.

Min første tanke var, at så var det ikke Valdemar, der var død, men længere nåede jeg ikke at tænke, før Thorkel fortalte, at min bror Knud var blevet dræbt.

Beskeden om Knuds død ramte mig som et kraftigt slag, og jeg følte jorden gyngende under mig. Min smilende bror dræbt. Han ville aldrig smile til mig igen! Og Knuds hustru! Ingegerd, som var som en kær søster for mig. Hun var nu blevet enke. Hun havde ikke engang nået at komme til Danmark, men befandt sig stadig i Sverige.

Jeg mærkede Bodils arme omkring mig, og langsomt fandt jorden under mig igen sin kendte fasthed. Hun så sig om, og hendes blik trak mit med sig. Huskarlene var kommet ud og stod i en rådvild ring omkring os, pigerne stod skræmte samlet i et hjørne ved stenhuset. Rytterne var steget af deres heste og stod afventende.

Bodil sendte huskarlene efter mad og drikke til rytterne og bad Peder sørge for dem. Hun greb min hånd og førte mig til mit rum, mens pigerne fik besked på at følge efter os.

I mit rum beordrede Bodil med fast stemme Sigrid og min anden pige at finde mine kister frem og tage alt ud af dem, så vi kunne pakke det vigtigste. To kister med mine ting skulle køres i vogn efter os, og hun meddelte i samme åndedrag, at hun fulgte med mig til Viborg. Samtidig med at hun ordnede mine kister, gav hun besked om, hvad pigerne skulle pakke i en kiste til hende selv.

Jeg kunne ikke gøre andet end at se på, hvad der skete omkring mig. Tanken om, at jeg aldrig ville se Knud igen, spærrede for alle andre tanker og blokerede for handling.

Men før kisterne blev lukket, ændrede Bodil sin beslutning, trak flere klædninger, smykker og kapper op af kisterne og beordrede, at tingene skulle pakkes sammen, så de kunne spændes på hestene. Sigrid sagde noget til Bodil, der nikkede og bad en af pigerne sige til Peder, at en hest skulle opsadles til Sigrid. Jeg blev lettet, da jeg forstod, at hun ville følge med os.

Knapp var pakkerne båret ned i gården for at blive spændt på heste, før Bodil igen tog fat på indholdet af kisterne og fandt de hovedlin, vi havde syet til mig. Også disse blev pakket sammen.

Rytterne havde spist, samtidig med at de vandede deres heste i åen. Enkelte havde taget sadlen af deres heste og var i gang med at tørre sveden af dem med store håndfulde af halm. Jeg blev opmærksom på lugten af hestenes sved – varm, lidt sødlig.

Peder havde vores kapper parat, og han og Thorkel skyndede på os, for vi var ventet i Viborg allerede samme aften. Bodil svarede kort, at skulle jeg giftes, skulle jeg i hvert fald have mine hovedlin med mig. Peders svar til Bodil, at hovedlin ville blive vores mindste problem, blev

fulgt af en bemærkning til Thorkel om, at han ville samle flest mulige folk, bevæbne dem og lade dem ride mod Viborg så hurtigt som muligt. Han selv ville også følge efter.

Jens og Erik var kommet ud på gårdspladsen og stod sammen. Drengene var forskrækkede over tumulten og forvirringen, og Jens græd, mens Erik stod med stivnet ansigt. Jeg hørte Peder fortælle dem, at det var tvingende nødvendigt, at deres mor sammen med mig red til Viborg, men hun ville snart komme hjem igen.

Jeg bemærkede, at Peder ikke talte om, at jeg ville komme tilbage til Trundsholm, og jeg gik hen til drengene for at tage afsked med dem. Erik bøjede sit hoved let i en hilsen, som en voksen hilser en anden voksen, men Jens løb hen til mig, slog armene om livet på mig og gemte sit hoved ved mit bryst, mens hele hans krop rystede af gråd. Jeg holdt forsigtigt om ham, samtidig med at Erik trådte hen til sin bror og klappede ham på skulderen. Med en halvkvalt hulken vendte den lille dreng sig mod sin storebror, som holdt ham tæt ind til sig. Sådan stod de med Peder bag sig, da jeg på min polske, gråskimlede hest red ud fra borgen.

På det tidspunkt faldt det mig ind, at jeg måske nu så Trundsholm for sidste gang. Mange steder havde jeg taget afsked med i mit syttenårige liv – Minsk, Krakow, Vreta. Hvem vidste, hvad der ville ske nu?

Alle hirdmændene red hurtigt, men vi havde friske heste og var trænede ryttere, så vi havde ingen problemer med at følge dem. Thorkels pande var furet af rynker, og jeg forstod hans bekymring. Han og Knuds øvrige hirdmænd sørgede over hans død, og samtidig med sorgen skulle de

indstille sig på helt nye tider.

Jeg havde mange spørgsmål om begivenhederne til Thorkel, men han havde allerede på Trundsholm gjort det klart, at spørgsmålene ville han, så vidt han kunne, besvare senere. Lige nu gjaldt det om at komme til Viborg hurtigst muligt.

Hesten under mig fandt ind i et hurtigt trav, og hovslagernes regelmæssige dunken fremkaldte en bedøvende rytme i mine tanker. Min bror dræbt – min bror dræbt – min bror dræbt. Igen og igen klang ordene med samme betoning og samme frygtelige sandhed gennem mit hoved. Jeg prøvede at tvinge mine tanker ind i andre baner, men det var svært.

Det var en smuk efterårsdag, en dag, hvor solens stråler syntes at trænge igennem alt, og alting fremtrådte helt skarpt. Farverne vekslede, og hele farverækken var repræsenteret. Men de stærkt røde blade mindede mig om blodpletter på en mørkegrøn og brun baggrund. Når vi red langs de ryddede marker, var de mørkebrune og sorte farver stærkest. Blod og mørke farver, der symboliserede krig og sorg.

I landsbyerne kom folk ud af husene, når de hørte os. Jeg fik et indtryk af utallige ængstelige ansigter rettet opad for at få at vide, hvad dette hastværk skyldtes. Men ingen forklaringer blev givet.

Undervejs tænkte jeg også på, hvorfor Valdemar og jeg skulle giftes i sådan en hast. Vi havde været trolovede i tre år, hvor jeg havde levet sammen med familien på Trundsholm, og der var ikke på noget tidspunkt blevet talt om konkrete planer for et bryllup.

Da vi stoppede for at vande hestene, trak jeg Bodil til

side og spurgte hende.

”Valdemar har brug for støtte fra Trugotslægten, og støtten har fulgt Knud – og følger nu dig, hans søster,” sagde hun kort.

Hestene satte i gang igen.

Solen bevægede sig over himlen og nærmede sig bakkerne foran os. Alt for hurtigt gled den ned bag skyer, der blev farvet skinnende røde som frisk blod fra et dybt sår. Der var ufred i Danmark, og det gabende sår kunne kun heles med udgydelsen af endnu mere blod. Jeg måtte snarest muligt opsøge Knuds grav og bede for hans sjæls frelse. Hans mor og hans hustru havde ingen muligheder for at afsige bønner ved hans grav, så også for dem måtte jeg bede.

Da vi sent om aftenen med fakler til at oplyse vejen nærmede os Viborg, kunne jeg se, at byen var i gang med at forberede sig på ufred. På voldene stod stærkt bevæbnede soldater omkring store bål, der holdt områderne tæt på voldene oplyst, og andre lige så svært bevæbnede soldater var på vagt ved portene, der blev holdt lukket.

Sankt Hans porten blev åbnet, da vi kom så tæt på, at soldaterne kunne genkende Thorkel i spidsen for hele gruppen. Vi sænkede ikke farten, men red lige ind i byen til kongsgården.

Der var ikke mange mennesker i gaderne, og de få, vi så, skyndte sig ind i husene, da vi kom ridende. Hele Viborg syntes grebet af angst.

Undervejs passerede vi kirkepladsen, og jeg lagde mærke til, at der lå få store sten tilbage ved det store kirkebyggeri. Da jeg tre år tidligere ankom til Viborg,

troede jeg, at byggeriet skulle blive til en kongsborg, men det var blevet til en monumental, næsten færdig kirke. Der var lagt tag, men der var stadig store huller i murene. Ved siden af kirken synede kongsgården og dens område indenfor palisaderne endnu mindre.

Vi blev modtaget af høvedsmanden, der ledede de af Knuds og Valdemars hirdmænd, der befandt sig i Viborg. Ved Knuds død var de alle overgået til at blive Valdemars hirdmænd. Høvedsmanden bukkede dybt for mig og ledsagede mig til mit rum, der ligesom ved min ankomst fra Sverige tre år tidligere og senere besøg lå i et stokværk over storrytmet i stenhuset. Han gjorde mig opmærksom på, at endnu et rum var stillet til min rådighed til mine piger og mine kister. Jeg undlod at fortælle ham, at jeg kun havde en pige, men bad ham sørge for opredning til to. Der skulle sikres sengeplads til Bodil.

Jeg spurgte efter biskoppen, og høvedsmanden svarede, at biskoppen ville komme, så snart han kunne, men han havde været i Randers, da buddet fra Valdemar kom. Høvedsmanden havde sendt bud til ham, samtidig med at der var gået bud til Trundsholm. Jeg takkede ham for hans betænksomhed og kunne se, at han blev bevæget over min tak.

Ingen af os tænkte på at sove, og vi mødtes i storrytmet, hvor et sent aftensmåltid blev sat frem til os og hirdmændene. Her fortalte Thorkel mere om baggrunden for min tilsigelse til at komme til Viborg:

Valdemar, Knud og Svend var mødtes til forlig og var, presset af stormændene i Danmark, enedes om at dele kongemagten imellem sig, således at de blev konger over

hvert deres område i Danmark. Arvefølgekrigen, der havde hærget hele Danmark i mange år, måtte friste den mægtige og farlige fjende lige syd for grænsen.

Svend var blevet konge i Skåne og tilliggende områder, Knud konge på Sjælland med øer og Valdemar konge i Jylland og på Fyn. For at fejre den nylige forsoning mødtes de tre konger til et gilde i Roskilde, hvortil de alle medbragte deres rådgivere og hirdmænd.

Ved gildet opstod uenighed. Faklerne i hallen blev slukket, og der opstod kamp i mørket. Thorkels stemme afslørede hans forfærdelse over det skete, selv om han ikke selv havde været til stede. Han havde trukket sig tilbage tidligere på aftenen, da han følte sig utilpas.

Jeg hørte min egen stemme afbryde: "Hvem slukkede faklerne?"

Thorkel holdt en pause i beretningen og så over på mig. "Det gjorde Svends folk," svarede han kortfattet og fortsatte beretningen.

Knud blev dræbt i mørket af Svends mænd, men Valdemar og hans fosterbrødre Esbern Snare Hvide og Absalon Hvide undslap og søgte til Fjenneslev Gård, Hvideslægts hovedgård. Thorkel søgte ligeledes til Fjenneslev efter at have deltaget i min brors ligfølge til domkirken inde i Roskilde by og været med i den første ligvagt ved Knuds døde legeme foran kirkens alter.

I Roskilde sammenkaldte Svend alle byens borgere til folkemøde, og her anklagede han Valdemar og Knud for at ville dræbe ham, så de kunne dele kongemagten i Danmark imellem sig. Svend erklærede, at han ville søge efter Valdemar for at stille ham til regnskab for voldsgerningerne.

Fra Fjenneslev Gård beskyldte Valdemar Svend for at stå bag drabet på Knud og erklærede, at Svend havde planlagt også at dræbe ham selv, så han ville blive enekonge i Danmark. Det besluttedes, at Valdemar straks måtte til Jylland for at samle en hær og gå mod Svend.

"Blodgildet" havde Esbern Snare Hvide kaldt gildet, der i stedet for forsoning førte til drab og fornyet krig.

Nu måtte uenighederne og arvefølgekrigen stoppe. Kun én mand kunne være konge i Danmark!

Valdemar måtte før rejsen til Viborg have pleje til sit sår, der, hvis ikke det blev behandlet, kunne koste ham livet. Absalon Hvide, der var vendt hjem fra Frankrig i tide til at deltage i "Blodgildet", forblev i Fjenneslev sammen med Valdemar, mens Esbern Snare og Thorkel, der efter Knuds død havde stillet sig til rådighed som hirdmand for Valdemar, var sejlet til Aarhus og derfra redet til Viborg for at samle tropper og forberede bryllup.

"Hvor er min bror blevet begravet?" Jeg hørte igen min stemme stille spørgsmål.

Endnu en pause i Thorkels beretning. Han så med sorg i øjnene på mig og viste ved at trække lidt på skuldrene, at han ikke vidste det. Så tømte han sit krus, tørrede sig over panden og fortsatte efter den korte pause sin beretning.

Tidender fortalte, at Svend havde samlet en hær, og han var på vej op gennem Jylland mod Viborg. Hovedsmanden havde, så snart han modtog underretning om de ulyksalige hændelser i Roskilde, været klar over, at det måtte komme til kamp og havde sendt bud til stormænd i Nørrejylland; en del bevæbnede soldater var allerede ankommet til Viborg, mens flere var undervejs.

Esbern Snare var dagen før med nogle få soldater redet

sydpå for at skaffe oplysninger om, hvor langt Svend var kommet, mens Thorkel var ilet til Trundsholm for at hente mig til Viborg. Det var fuldmånenætter, og de erfarne ryttere havde redet det meste af natten for at nå Trundsholm så tidligt som muligt. Nu måtte vi alle afvente, at Esbern Snare vendte tilbage med oplysninger om Svend og hans hær.

Thorkel vidste, at Valdemar var på vej til Viborg og på vejen samlede så stor en hær, han kunne nå, men hvornår han kunne være fremme, vidste ingen i kongsgården. Nåede han ikke frem, før Svend stod ved Viborg, måtte Esbern Snare og Thorkel lede kampene. Svend måtte under ingen omstændigheder indtage Viborg by. Gjorde han det, var slaget tabt på forhånd.

Tavsheden indtog storrummet. Ingen havde flere spørgsmål til Thorkel, og langsomt forlod de fleste af hirdmændene rummet. Kun to blev tilbage.

Sigrid bad sig undskyldt og gled stille ud ad døren. Men hverken Thorkel, Bodil, hovedsmanden eller jeg talte om at bryde op og søge til sengs. Vi blev siddende.

Jeg bemærkede, at Thorkel drejede sin tømte træskål rundt og rundt på bordet, helt uden lyde. Skålen tiltrak mit blik, men efter en tid blev jeg næsten svimmel af de konstante omdrejninger, måtte løsrive blikket og så i stedet rundt i storrummet.

Bodil havde bøjet sit hoved, og jeg fik den tanke, at hun nøje fulgte årerne i det træ, bordet var lavet af. Hirdmændene begyndte at føre en lavmælt samtale, men da de opdagede, at vi alle betragtede dem, tav de.

Jeg greb mig selv i at ønske, at jeg kunne aflæse de tilstedeværendes tanker. Fælles for os var bekymring,

bekymring for de næste dage og tiden, der lå længere fremme. Hvad ville der ske med os, med vores nærmeste, med vores slægt? Måske kunne en mand som Thorkel, der vidste så meget om, hvad der foregik i landet, endda have overskud til at nære bekymring for det danske rige.

Min bekymring gjaldt først og fremmest mig selv og Bodils familie. Jeg havde levet i Danmark i tre år for at blive dansk, men jeg var usikker på, om jeg dybt i mit hjerte følte mig som dansker.

Det var en lettelse for mig, da høvedsmanden rejste sig, mens han spurgte os, om vi ønskede mere at drikke. Han gav tegn til hirdmændene, der fulgte ham. Der blev bragt kander med øl og frisk vand ind til os, og de næsten nedbrændte fakler på væggene blev udskiftet med nye. Ved bevægelsen i rummet blev stemningen straks mindre tvungen. Men det varede ikke længe, før tavsheden igen sænkede sig over os.

Efter midnat hørte vi en flok ryttere ride ind i kongsgården, og Thorkel og høvedsmanden skyndte sig ud.

Bodil og jeg rejste os og så febrilsk fra hinanden til døren.

Esbern Snare kom ind til os, stadig iklædt sin ringskjorte og med sin spidse hjelm med næsebeskytter i hånden. Han gik lige hen til mig, bøjede sig dybt for mig og kyskede min hånd, bukkede derefter for Bodil og satte sig ved siden af Thorkel, der fulgte ham.

Han greb et krus med øl, som høvedsmanden bragte ham, drak hurtigt og begyndte at tale. Først sikrede han sig, at vi var gjort bekendte med "Blodgildet" i Roskilde.

Jeg havde mødt Esbern Snare tre år tidligere, da jeg kom

til Danmark som Valdemars trolovede, og huskede tydeligt hans smilende øjne. Denne sene aften smilede hans øjne ikke. De var trætte og fulde af bekymring.

Esbern Snare havde i dagens løb konstateret, at Svend i løbet af få dage kunne være udenfor Viborg. Alt afhængt derfor af, hvor hurtigt Valdemar med den hær, han havde samlet på sin vej op gennem Jylland, kunne nå til Viborg.

Jeg følte, at jeg frøs til is indvendigt. Min bror var død, og hvis mit bryllup forløb, som Valdemar og hans støtter havde planlagt det, ville jeg meget snart være dronning af hele Danmark eller enke.

Esbern Snare afsluttede sin beretning og så rundt på os, som om han ventede, at vi skulle stille spørgsmål til det, han havde berettet. Ingen spurgte om noget, og han undskyldte sig. Han ville gå tilbage til de soldater, der allerede var samlet i Viborg og sikre sig, at alt var parat til den forestående kamp.

Bodil rejste sig med en bemærkning om, at hun og jeg ligeledes måtte sikre os, at vi var parate, ikke til kamp, men til et bryllup. Hun smilte, mens hun sagde det, men jeg kunne se bekymringen i hendes øjne. Hun ønskede ikke, at mit bryllup skulle fejres under sådanne vilkår.

Lettelsen over, at vi endelig kunne foretage os noget, fik mig til at springe op af stolen, og vi gik til mine rum, hvor pakkerne lå fordelt på sengene. Sigrid, som var fulgt med mig helt fra Sverige tre år tidligere, var i færd med at tage mine klædninger frem. Ingen af os tænkte på at sove, så vi besluttede at finde den klædning, jeg skulle bære ved brylluppet.

Vi valgte hurtigt en lys, blå klædning med en mørkeblå overkjortel, der havde højt opskårne kiler i siderne og

bagtil. Kjolen var blevet syet til mig i Sverige, og jeg havde aldrig båret den tidligere. Til kjolen hørte nogle fine bånd af silke i de samme blå farver.

Mine smykker blev hentet frem. Bodil syntes, at jeg skulle bære en halslænke, jeg havde fået af Valdemar ved trolovelsen, men jeg valgte i stedet den sølvkæde med et emaljekors, som min mor havde givet mig ved afrejsen fra Sverige. Bodil trak et lille diadem lavet af sølv med nogle få glitrende stene frem, lagde det ved siden af halskæden og sikrede sig endnu en gang, at vi havde medbragt mine nye, stivede hovedlin, som jeg som gift kvinde skulle bære over mit hår.

Da jeg ud på natten endelig var blevet alene, tog jeg min lille bibel frem og bladrede lidt i den. Den var fyldt med billeder og en kort tekst til hvert af dem. Min far, fyrsten i Minsk, havde givet mig den, da mine forældres ægteskab blev opløst, og jeg måtte følge med min mor til Polen. Jeg var kun fem år og dybt ulykkelig over at skulle skilles fra min familie. Min far bad mig følge med ham ind i biblioteket, det lille rum, hvor han opbevarede sine bøger, tog den lille bibel ned til mig fra en hylde, og med tårerandede øjne bad han mig om altid at have den hos mig. Jeg huskede stadig lugten af bøgerne og støvet, jeg så danse i sollyset foran det åbentstående vindue.

Trods mine anstrengelser for at læse de hviderussiske bogstaver måtte jeg opgive. Det var så længe siden, jeg sidst havde set på dem. I stedet pustede jeg lyset ud og lagde mig til at sove med bogen tæt ind til mig.

Men tankerne om dagens begivenheder vældede igen ind over mig, og jeg kunne ikke ligge stille. Jeg steg ud af sengen igen uden at vide, hvad jeg ville. Gulvet var koldt

under mine fødder, og mærkeligt nok gjorde det mig roligere. Længe blev jeg stående foran sengen, så længe, at kulden begyndte at krybe op gennem mine ben.

Så rakte jeg ud og tog tæppet fra sengen, svøbte det om mig og bevægede mig de få skridt hen mod vinduet. Gennem de tæt lukkede skodder kunne månelys anes udenfor. Jeg trak skodderne fra og så i fuldmånens lys ned på voldene bag stenhuset.

Alt var stille. Lyset spejlede sig i Viborg Sø, og bålene på voldene lyste op, hvor jorden og himlen mødte hinanden. En skystribe trak hen over månen, og søen blev sort, men kun kort tid, så lå søen igen som en kæmpemæssig pudset plade af sølv.

Lyden af mange heste, der nærmede sig kongsgården, nåede mine ører, men mit vindue vendte bort fra gårdspladsen, så jeg kunne ikke se rytterne, kun høre, at de red over voldbroen og dernæst de skarpe smæld af hestenes hove mod stenene. Så standsede hestene, og mange stemmer hørtes. Stemmerne svandt, og jeg gættede på, at rytterne var blevet ført ind i stenhuset. Lyden af heste, der blev trukket mod staldene, og huskarlenes stille tale afløste stemmerne.

Så blev der igen stille.

Den sprøde efterårskulde tvang mig til at tænke fornuftigt. Jeg havde brug for at hvile, for morgendagen ville stille store krav til mig. Den ene skodde havde sat sig fast, og jeg kunne ikke rokke den ud af stedet, da jeg ville lukke vinduet igen. Jeg opgav og søgte tilbage til sengen. Et stort skind var lagt ud over benenden, og jeg trak det ind over tæppet for at blive varm.

Så snart jeg igen lå ned, vældede spørgsmålene frem i

hovedet på mig.

Hvad gjorde min stedsøster Ingegerd nu, hvor hendes ægtemand, min bror, var dræbt? Og hvor var hun? Hvem havde taget sig af min afdøde brors legeme, og hvor var han blevet begravet? Og hvordan kunne alle være så sikre på, at Knud i mørket var blevet dræbt af Svends folk? Men hvem andre end Svend skulle finde på at myrde min bror?

Og endelig vovede jeg at formulere det vigtigste spørgsmål netop nu: Hvad skulle jeg gøre, hvis min fæstemand Valdemar blev dræbt i kampene med Svend? Hvorhen skulle jeg vende mig?

Blev jeg sendt tilbage til Sverige?

Jeg var kommet til Danmark fra Sverige, men min mor levede nu i et kloster sammen med Ingegerd, for min mors ægtemage, der var konge af Sverige, var blevet brutalt dræbt.

Kunne jeg måske få lov til at blive sendt til Minsk? Komme hjem til mine brødre i min barndomsby? Levede min far mon stadig? Det var tolv år siden, jeg havde forladt Minsk. Min far og mine brødre ville hjælpe mig! Jeg trykkede min lille bibel ind til mit bryst for at søge bekræftelse i den.

Mine tanker faldt lidt til ro, da jeg kom i tanker om Bodil og Peder på Trundsholm. Jeg vidste med sikkerhed, at de også ville hjælpe mig, lige meget hvad der skete.

Mit bryllup

Viborg
1157

Jeg faldt i en urolig søvn og vågnede først op ad formiddagen, da Bodil kom ind i mit rum. Hun fortalte, at Valdemar var ankommet i løbet af natten og ventede på mig nedenunder.

Valdemar, Thorkel og Esbern Snare sad ved bordet i storrummet, men rejste sig straks, da Bodil og jeg kom ind, og jeg kunne tydeligt se, at Valdemar var helt udmattet; han vaklede, da han stod op, og hans knoer på hånden, der holdt i bordkanten, var helt hvide. Så bukkede han for mig og sagde, at det gjorde ham ondt, at min bror var død.

Mens hans øjne fastholdt mit blik, meddelte han mig, at vores bryllup var fastsat til samme dag. Biskoppen var om natten kommet tilbage til Viborg og ville om eftermiddagen vie os i den lille trækirke ved siden af den næsten færdige domkirke. Bryllupsgildet skulle fejres i kongsgården – og mens han sagde det, så han hurtigt rundt i storrummet og smilede så med et af smerter fortrukket ansigt. Han tilføjede hurtigt, at det nok ikke ville blive det bryllupsgilde, jeg havde forestillet mig, men vi kunne gentage gildet, når der herskede fred i Danmark. Efter en pause sagde han stille, at bryllupsnatten ligeledes ville blive tilbragt i kongsgården.

Gårsdagens begivenheder havde spændt mig ind i et panser som af hårdt læder. Det føltes så stramt omkring mig, at jeg knap kunne ånde. Men panseret styrkede mig også. Jeg kunne gemme mig inde bag den stærke overflade og handle, således som jeg som fyrste- og kongedatter vidste, jeg burde gøre det.

Jeg var derfor klar over, at jeg virkede helt rolig, da jeg spurgte, om der var sendt besked til Ingegerd og min mor

om drabet på Knud. Valdemar bekræftede, at det var sket.

Han måtte have talt med Thorkel om mit spørgsmål vedrørende Knuds lig, for han skyndte sig at tilføje, at Knud var udåndet i armene på hans fosterbror Absalon. Han vidste ikke, hvorhen min brors lig var blevet ført efter ligvagten i Roskilde Domkirke, endsiige hvor det var blevet begravet, men han havde beordret, at der blev skaffet viden herom.

Jeg bøjede hovedet i tak og bad mig undskyldt. Jeg ville trække mig tilbage for at blive klar til brylluppet.

Da vi kom tilbage til mine rum, viste Sigrid os stolt et stort trækar, som hun havde fået fremskaffet, og det var blevet gjort klar til mit bad. Jeg tog straks klæderne af og lod mig synke ned i vandet, og Sigrid rakte mig et stykke sæbe. Duften af æbler og blomster steg straks op fra vandet.

Jeg lukkede øjnene og forestillede mig, at Helena, som altid havde været hos mig, fra jeg blev født i Minsk, til jeg i en alder af fjorten år måtte forlade Sverige, kom gående frem mod mig for at bade mig med sin egen sæbe, således som hun havde gjort det utallige gange i min barndom.

Helena havde været mit faste anker i tilværelsen, min tryghed. Det var hende, jeg havde fortalt om mine bekymringer og mine tanker. Helena havde været den første, jeg så om morgenen, og den sidste, jeg sagde godnat til om aftenen. Selv når jeg ikke kiggede, vidste jeg, når hun var i nærheden – duften af æbler og smukke blomster fortalte mig det. Sæben lavede hun selv af forskellige olier, som hun udvandt af planter og frugter, som hun derefter blandede i et helt bestemt forhold.

Da jeg tog afsked med Helena i Sverige, gav hun mig nogle stykker sæbe, og jeg vidste, at Sigrid for at glæde mig havde fundet et stykke frem netop på denne dag.

Det varme vand smøg sig om min krop, og ganske langsomt opløstes mit stærke panser. Mens jeg lå i det duftende badevand, kom jeg i tanker om den lille pose, Helena også gav mig ved afskeden, og hendes ord: "Posen skal du først åbne, hvis du føler dig helt forladt og ensom. Så vil du vide, at jeg altid vil være der for dig!"

På rejsen til Danmark vidste jeg nøjagtigt, i hvilken kiste Helenas lille pose lå. Jeg havde undervejs fundet den frem og holdt den tæt ind til mig. Men jeg havde glemt at tage posen med fra Trundsholm. Måske var det netop nu, jeg ville få brug for den! Jeg var ved at begynde at græde, og Sigrid så forskrækket på mig.

"Du skal ikke være bange," hviskede hun til mig, og jeg opgav at forklare hende, at mine tårer skyldtes savn og ikke angst. Jeg savnede Helena, og jeg savnede Knud! Helena skulle have badet mig, og Knud have ventet på mig ude på tunet i klart solskinsvejr. Sammen skulle vi smilende være gået til kirken, hvor Knud skulle have givet mig til Valdemar, og sammen skulle vi bagefter have holdt bryllupsgildet.

Ganske langsomt blev vandet omkring min krop køligere, og da Bodil kom ind, vidste jeg, at jeg blev nødt til at stå op af vandet. Panseret samlede sig igen omkring mig.

Sammen med Sigrid hjalp hun mig i min bryllupsklædning. Det viste sig, at den mørkeblå overkjortel var for lang til mig, men der var ikke tid til at ændre på det. Jeg måtte med et greb i kjolen løfte den let

op for at kunne gå uhindret.

Bodil børstede mit lange, mørke hår med faste tag, satte det lille sølvdiadem på mit udslæede hår og bandt de små silkebånd omkring det, så de faldt over håret ned på mine skuldre. "Hvor er du smuk," hviskede hun, da jeg stod foran hende, og jeg så to blanke tårer i hendes øjne. "Jeg håber, du får et godt ægteskab!"

Da jeg trådte ud på tunet, slog et kraftigt vindstød lige imod mig, og jeg følte, hvordan mit smukt pyntede hår løftede sig fra mine skuldre. Bodil trak mig hurtigt indenfor igen, gav mig besked på at blive stående, hvorefter hun udstødte kortfattede ordrer til Sigrid og kongsgårdens andre piger, der havde samlet sig omkring døren til stenhuset. Forsigtigt løsnede hun diademmet, glattede mit hår og arrangerede igen de små, bløde silkebånd.

"Jeg tror, vindstødene er tegn på, at du får et stormfyldt liv som dronning," hviskede hun, mens hun forsøgte at smile til mig.

Sigrid kom løbende ned ad trappen med min kappe og et stort, hvidt klæde, som blev lagt over mit hår. Således indpakket forlod jeg kongsgården for at gå den korte strækning til kirken, ledsaget af Bodil, Sigrid og to hirdmænd.

Folk fra Viborg havde samlet sig på ruten for at se deres kommende dronning. En kvinde med en lille datter trådte frem, og en af mændene gled bagfra ind imellem os for at holde kvinden på afstand. Men jeg havde nået at se, at pigen rakte en lille buket frem mod mig, og jeg gav tegn til hirdmanden om at træde tilbage. Den lille pige var blevet forskrækket og gemte sit ansigt i moderens skørter,

men moderen fik hende til igen at se op.

Hendes lille ansigt lyste op i et stort smil, da hun gav mig buketten. Jeg var standset helt op og takkede kvinden og pigen, da jeg fik øje på Valdemar og Esbern Snare, der sammen med nogle mænd stod i kirkedøren og ventede på os.

Jeg hørte den lille pige sige: "Du bliver en smuk dronning," da jeg gik videre. Smilet brød frem på mit ansigt, og Valdemar så lidt overrasket ud over mit smil, som han troede var til ham. Men han fattede sig hurtigt og sendte mig et smil tilbage.

Valdemar og jeg blev viet af biskoppen i den lille trækirke. På kvindesiden i kirken stod Bodil og Sigrid og på mandesiden Thorkel, Esbern Snare samt hirdmændene og nogle få mænd, jeg ikke kendte. Ingen andre var til stede ved kongens bryllup.

Jeg kiggede op på Valdemar, mens vi stod sammen foran altret. Han undgik at møde mit blik, men mine øjne klistrede sig ufrivilligt til hans ansigt, og da han endelig så ned på mig, opdagede jeg til min overraskelse, at hans klare, blå øjne så helt sorte ud.

Jeg rev mit blik løs og kiggede i stedet op på den døende Kristus på alterkrucifikset og på biskoppen, som viede os. De lignede hinanden, biskoppen og Kristus – tynde, spinkle, bekymrede mænd med skarptskårne ansigtstræk.

Da Valdemar og jeg sammen gik ned gennem kirken efter vielsen, skar synet af Thorkels forstenede ansigt sig igennem mit panser. Jeg glemte at løfte min overkjortel, så jeg snublede og var tæt på at falde, men Valdemar greb om min arm og førte mig sikkert ud af kirken. Grebet var så fast, at jeg i dagene efter brylluppet kunne se blå

mærker.

Udenfor havde flere mennesker samlet sig for at se, hvad der foregik i kirken, for kirkeklokken var blevet sat i vældige svingninger, da vi gik ind, og klokkens lyd kunne høres i hele Viborg. Valdemar og jeg blev mødt af en mur af smil, og flere smilende ansigter flankerede vores vej tilbage til kongsgården.

I kongsgården var hallen blevet pyntet med grene, og hele rummet var klart oplyst af begfakler i holdere på væggene, men faklerne på væggen mindede mig om, hvad jeg havde hørt om "Blodgildet" og min brors død, og de fleste af bladene på grenene var visne og faldt af i løbet af bryllupsgildet, som ganske rigtigt ikke levede op til mine forventninger om en bryllupsfest. Valdemar var det meste af aftenen tavs, bleg, og han havde tydeligvis store smerter.

Esbern Snare forsøgte at opmuntre os alle. Flere gange udråbte han en skål for kong Valdemar og dronning Sofie, og jeg tænkte over, at jeg i løbet af dagen havde fået et nyt navn. Nu hed jeg Sofie. Hvor var Sophia blevet af?

Min bryllupsnat glemmer jeg aldrig. Forløbet står med alle detaljer helt klart i min erindring!

Brudesengen er stillet op i overetagen, og jeg bliver ledsaget af Bodil og Sigrid. Rummet er oplyst af to store vokskerter, der står i krukke med sand.

Da jeg ligger i brudesengen iført min hvide, nystivede særk med lagnet over mig, med foldede hænder og udslået hår på puden, bliver Valdemar, klædt i en mørkegrøn kjortel, ført ind fulgt af Esbern Snare og biskoppen. Min første tanke, da jeg ser de tre komme ind, er, at jeg da vist

gifter mig med en flok mænd i stedet for én mand.

Kerterne belyser deres ansigter nedefra og giver dem et satanisk udseende. En gysen løber ned ad min ryg, men så tiltrækker Valdemar sig min fulde opmærksomhed.

Det er tydeligt at se, at han har smerter i benet, for han vakler og må støttes af Esbern Snare. Valdemar tager sin kjortel af og humper hen mod sengen, hvor han sætter sig ned med ryggen til mig. Han er iført en hvid, broderet skjorte, og hans ene ben er indbundet i hvidt linned. Da han vil til at lægge sig, er det tydeligt, at han passer på ikke at støde det sårede ben. Ganske forsigtigt løfter han det med hænderne og sænker det ned på sengen, før han lægger sig bagover.

Bodil og Sigrid lægger overlagnerne over os og henter i hjørnet et stort, tungt bjørneskind, som bliver lagt over os begge. Biskoppen siger en bøn over sengen, og alle skal derefter forlade rummet.

Esbern Snare holder døren for de andre, mens han sender mig et smil. Bodil, som er på vej hen mod døren, vender sig, iler tilbage til mig og giver mig et kys på panden. Først derefter forlader hun rummet uden at se sig tilbage.

Da Esbern Snare lukker døren efter sig, banker mit hjerte så højt, at jeg er sikker på, at Valdemar kan høre det! Hvis han ikke hører det, må han kunne mærke rytmen i mine hjerteslag. Jeg tvinger mig selv til at ånde regelmæssigt og helt lydløst, så mit åndedræt ikke forstyrrer.

Bjørneskindet er varmt og kradser mig på halsen og hagen, og jeg forsøger med bittesmå bevægelser at skubbe skindet længere ned. Det lugter ganske svagt af rovdyr, og jeg spekulerer på, om Valdemar og jeg skal have

bjørneskindet liggende over os hele natten. Valdemar ligger helt stille i sin fine skjorte, og han må mærke varmen lige så meget, som jeg gør, men så sukker han dybt og flytter sig i sengen.

Jeg er usikker på, hvad jeg skal foretage mig – og vælger ikke at gøre noget. Valdemar bliver urolig og kæmper tydeligvis for at ligge stille. Så kommer han med et udbrud og vælter ud af sengen og hinker på det raske ben hen til et bord i rummet, hvorpå der står en kande med vand og to krus, men han drikker vandet direkte af kanden. Jeg kan i lysenes skær se, at noget af vandet løber ned ad hans hage og ned på hans skjorte, for væden glimter, og forsiden af skjorten bliver mørk.

Så kommer han igen hen til sengen, smiler lidt til mig, som om han vil undskylde, at han har forladt vores fælles seng, og siger noget til mig, som jeg ikke forstår. Han gentager det, men jeg forstår stadig ikke hans ord og vælger at smile til ham. Så opgiver han og lægger sig igen, lige så forsigtigt som første gang, men denne gang ovenpå skindet.

Jeg er lysvågen og ligger helt stille, mens jeg spekulerer på, hvad Valdemar mon sagde til mig.

Han undrede sig synligt over, at jeg ikke forstod hans ord. Blev han overrasket? Eller skuffet over mig? Eller værre endnu: blev han vred over min manglende forståelse?

Lysene brænder ud, og rummet bliver mørkt.

Valdemars åndedrag fortæller mig noget senere, at han er faldet i søvn, og jeg slapper lidt af, men så begynder han at jamre i søvne. Jeg kan høre, at han nævner Knuds navn og vist nok også Svends. Så udstøder han et skrig og

råber højt: "Jeg ville jo ikke ... nej, nej, NEJ ... det var ikke min mening ... min plan ... Nej, NEJ, Absalon, lad være ... Svend ... ikke Knud. Død". Hans råb går over i en mumlen, men et øjeblik efter kalder han igen flere gange på Knud og derefter på Svend.

Han stønner højt og sætter sig op i sengen. Jeg skynder mig at lukke øjnene og foregiver, at jeg sover fast. Udenfor døren spørger en mands stemme om noget, og Valdemar svarer.

Derefter tavshed.

Valdemar synker igen tilbage på skindet og falder på ny i søvn. Denne gang bliver søvnen ikke forstyrret, og efter lang tid slumrer jeg også ind, men jeg vågner flere gange og overraskes hver gang over, at jeg ligger i min brudeseng under det frygteligt varme skind. Jeg vover ikke at røre mig. Min ægtemage ligger med ryggen til mig, stadig ovenpå skindet, og så falder jeg igen i søvn.

Jeg vågner ved, at Valdemar står ved siden af sengen. Han er bleg, næsten lige så hvid som natskjorten, som han stadig har på. Han står helt stille og betragter mig; så læner han sig ind over sengen, tager min ene hånd i sin og siger, at vores ægteskab nu skal betragtes som fuldbyrdet.

"Rejs dig," beder han mig, og da jeg også står op fra sengen, stadig iklædt min hvide særk, tager han en kniv frem, og før jeg aner, hvad der sker, har han skåret sig i armen. Lidt blod pibler frem.

Valdemar tager fat i skindet og overlagnerne, trækker dem af sengen og tørrer blodet af på underlaget.

"Nu er vores ægteskab fuldgyldigt," siger han, tager sin kjortel over armen og forlader rummet. Jeg er helt bevidst om, at bryllupsnatten ikke gik, således som den burde

være gået, og jeg tænker over, om det er min fejl.

Jeg står stadig ved siden af sengen og stirrer på blodpletten på underlaget, overlagnerne og skindet på gulvet, da Bodil kommer ind. Hun kaster et blik på blodpletten og giver mig et knus, før hun samler skindet og overlagnerne op og lægger dem tilbage på sengen.

I mine egne rum klæder Sigrid mig på til dagen, og Bodil sætter selv det nystivede hovedlin fast, så mit hår er dækket. Jeg ville ønske, jeg kunne tale med hende om nattens forløb, men så langt rækker vores fortrolighed trods alt ikke.

Før jeg går ned, hører jeg mange ryttere ride ud af kongsgården og får at vide, at alle mændene er redet ud for at møde Svend og udkæmpe det slag, der skal ende krig og ufred i Danmark.

Jeg husker ikke meget fra min første dag som gift kvinde.

Bodil og jeg var i kirken, og vi bad sammen med biskoppen i mange timer. Jeg bad for Knud og for Valdemar, min ægtemand. Jeg bad for Ingegerd, for min mor, for kong Sverker, for mine to brødre i Minsk, Helena, min svenske lillebror, og jeg bad om styrke for mig selv.

Sent på eftermiddagen kom en hirdmand ridende for at berette om det slag, der havde fundet sted. Det havde været voldsomt, men alle omkring Valdemar var sikre på, at Svend nu var på vild flugt sydpå.

Det var sen aften, da Valdemar kom tilbage som slagets sejrherre. Svends hær var slået, Svend selv var flygtet, og ingen vidste, hvor han var, men der var sendt ryttere efter

ham.

Den nat sov jeg i mine egne rum, og jeg ved ikke, hvor Valdemar sov.

Næste dag nåede nyheden om Svends død os. Han var flygtet fra slagmarken sammen med en større gruppe mænd. Under flugten forsøgte Svend at skære en genvej over et moseområde. Men hans hest sad fast i dyndet, og kun ved den yderste kraftanstrengelse lykkedes det ham at redde sig op på tørt land. Udmattet sank han ned på en træstub.

Nogle af Valdemars bondesoldater havde genkendt Svend og dræbt ham; de medbragte hans sværd og skjold som bevis, og Valdemar sendte omgående soldater til det angivne sted. De kom tilbage og meddelte, at Svend ganske rigtigt var dræbt. Soldaterne havde ført liget til den nærmeste kirke og befalet præsten at sørge for en kristen begravelse.

Den nat kom Valdemar til mit rum, og vores ægteskab blev fuldbyrdet, men under store smerter for Valdemar. Han stønnede og skiftede hele tiden stilling.

Straks efter fuldbyrdelsen rejste han sig fra sengen og forlod mig.

Jeg lå undrende tilbage. Jeg vidste, at mange mennesker, også kloge og fornuftige mennesker, efterstræbte, længtes efter og søgte at opnå en sådan kødelig forening. Men jeg forstod det ikke. Det havde ikke været en behagelig oplevelse.

I vort mangeårige ægteskab sov vi kun sammen en hel nat på natten efter vores bryllupsdag.

I årene efter besøgte Valdemar mig i mine rum, når han ville benytte sig af sin ægteherreret, men altid efter at

have meddelt mig sin ankomst på forhånd.

Dagen efter slaget kom Peder selv ridende til kongsgården, og med sig havde han Erik og Jens. De kunne ikke bære at forblive på Trundsholm uden at vide, hvad der skete i Viborg. Da jeg omfavnede drengene, kom jeg til at græde, og Bodil skyndte sig at forklare dem, at min ægtemand sammen med en hær, som også rummede folkene fra Trundsholm, havde kæmpet mod den mand, der havde fået Knud dræbt. Drengene nikkede eftertænksomt, mens de betragtede mig.

Peder var tydeligt følelsesmæssigt berørt af situationen, for med fortrukket ansigt slog han armene om mig og knugede mig ind til sig. Det var helt uvant for mig, og jeg stod helt stille. Så hørte jeg ham hviske i mit øre: "Pas på dig selv, min pige. Magtbegærlige mænd er farlige!"

Dengang forstod jeg ikke Peders ord, for den magtbegærlige Svend var jo dræbt og kunne ikke skade mig.

Få dage efter tog Bodil, Peder og deres sønner afsked med mig for at ride tilbage til Trundsholm, og jeg følte, at en del af mig forsvandt, da de sammen med deres mænd red ud af kongsgården. Kunne jeg blot have fulgt dem og genoptaget mit rolige liv på Trundsholm!

Optakten til mit bryllup oplevede jeg sammen med Bodil, og hendes afrejse var afslutningen på bryllupsdagene.

Dagene omkring mit bryllup var så fyldt med uhyre vigtige og betydningsfulde begivenheder, men alt skete så hurtigt, at det ikke var muligt at skille den ene

begivenhed fra den foregående og den næstfølgende. Der var ingen stille stunder. Det virkede på mig, som om alt skete i et meget langt nu.

Min brors grusomme død efterfulgt af krig og kongebrøllup!

Når jeg i dag mange år senere tænker på de dage i Viborg, hvor Valdemar og jeg blev gift, og det afgørende slag om kongemagten i Danmark blev udkæmpet, husker jeg med fuldstændig klarhed alt, som om mit sind var indstillet på en eksakt erindring, men tydeligst for mig står den angst, der rasede i mit indre, og en usvigelig overbevisning om, at jeg havde overtaget rollen som en magtens spillebrik, den rolle som min mor hidtil havde haft.

Mine år i Polen

Krakow
1157 og 1145-1149

Den første tid efter vores bryllup var kaotiske for mig og for mit nye land.

Sårene efter arvefølgekrigen og det frygtelige opgør i Roskilde skulle heles så hurtigt som muligt, og mange repræsentanter for stormandsslægterne i Danmark kom til Viborg for at tale med Valdemar.

Det var vigtigt for stormændene at tilsige Valdemar deres støtte efter krigen, og det var vigtigt for Valdemar at vide, at han havde deres støtte. Han tilbragte meget tid med de besøgende stormænd – i den store hal, i storrummet, på jagtture i nærheden af Viborg eller i sine egne rum i kongsgården.

Jeg blev præsenteret for gæsterne, oftest ved aftensmåltidet, og efter en tid begyndte jeg at kunne adskille de mest betydningsfulde stormandsslægter fra hinanden.

Trugotslægten havde jeg lært at kende, da jeg tre år tidligere ankom til Danmark og fik ophold på Trundsholm, og jeg vidste, at det var en magtfuld stormandsslægt. I begyndelsen havde jeg troet, at det indtryk nok skyldtes, at jeg befandt mig i Viborg, og mange af stormændene i Jylland tilhørte denne slægt, men efterhånden forstod jeg, at Trugotslægten ikke kun var stærke i Jylland.

Min bror Knud og hans lillebror Niels var vokset op i denne slægt. Nils og Svend Aggesøn, brødre og henholdsvis biskop og høvedsmand i Viborg, Bodil og Peder tilhørte alle Trugotslægten, og det samme gjorde ærkebiskoppen i Danmark, Eskil.

Esbern Snare var overhovedet for Hvideslægten, som ejede meget land på øen Sjælland og i Skåne, men så

magtfulde i Danmark som Trugotslægten var de ikke.

I tiden fra vores bryllup frem mod jul så jeg ikke meget til Valdemar. Hvis han befandt sig i Viborg, var han optaget af samtaler med mænd, der besøgte kongsgården med stort følge af hirdmænd og huskarle.

Ved aftensmåltidet, hvor jeg sad i højsædet sammen med Valdemar, hilste de mig som dronning, og jeg smilede anerkendende tilbage. Det var min pligt som husfrue i kongsgården at sørge for, at alle blev vel indkvarteret, fik mad og drikke og føde til deres heste, og der var tidspunkter, hvor jeg følte mig desperat over de forpligtelser, der påhvilede mig. Men jeg blev hurtigt rolig igen, for jeg oplevede, at høvedsmanden styrede alt på bedste måde.

Jeg havde derfor meget tid til mig selv i de første måneder af mit ægteskab, og hvis ikke Valdemar ønskede min tilstedeværelse, begyndte jeg ofte dagene med en lang ridetur på min hest i landskabet omkring Viborg, kun fulgt af et par hirdmænd, der holdt sig et pænt stykke bag mig.

For første gang i mit liv havde jeg mulighed for at følge mine tankebaner uden hele tiden at blive afbrudt. Turene gav mig mulighed for at tænke tilbage på de mennesker, der havde været med til at forme mit nu syttenårige liv.

Knud var ofte i mine tanker.

Alle fortalte mig, at Svend var ansvarlig for hans død, men ingen kunne fortælle mig, hvor min bror var blevet begravet, og jeg indflettede Knuds navn i mine bønner hver morgen og aften.

Jeg lærte Knud at kende, da jeg som otteårig mødte ham

i Krakow, hvor jeg boede sammen med min mor hos hendes bror, fyrsten af Krakow.

Helena havde allerede, mens jeg i min tidligste barndom levede i Minsk, fortalt mig, at jeg havde to halvbrødre, Knud og Niels, der som små drenge var blevet sat i pleje hos en stormandsslægt i Danmark, da deres far, Magnus, som var min mors første mand, blev dræbt, og min mor måtte drage tilbage til sin egen far, kongen af Polen. Drengene var født ind i kongeslægten og kunne derfor senere blive kandidater til kongevalg, men kun hvis de voksede op i Danmark.

En forårsdag i mit tredje år i Krakow red et større optog ind på borgpladsen.

Min polske onkel fik ofte besøg fra fremmede steder, så jeg tænkte ikke på, at netop dette optog kunne få betydning for mig. Men han sendte en page til mine rum for at bede Helena og mig skynde os til borgens store sal, og så snart Helena havde sikret sig, at mit hår sad pænt, og der ikke var pletter på min kjole, blev vi i hast ført til min onkel.

I salen stod min mor med en ung mand på højre side og en dreng på venstre, og hun smilede varmt, da jeg trådte ind. Jeg standsede overrasket, for jeg huskede ikke tidligere at have set min mor smile sådan. Hele hendes ansigt lyste.

Bag hende stod min onkel og hans hustru.

"Sophia," sagde min mor på polsk. "Du skal hilse på dine brødre fra Danmark." Hun lagde hånden på den unge mands skulder og fortalte, at dette var Knud, og drengen på den anden side var Niels.

Knud smilede til mig, gik frem og bøjede sig for mig.

Han bøjede sig så dybt, at jeg kunne kigge hen over ham og se min mors øjne, hvori jeg læste glæde og stolthed. Hvor ville jeg dog ønske, at hendes øjne ville lyse sådan på grund af mig. Jeg fattede mig først, da Helena skubbede til mig, og jeg skyndte mig at neje og bøje hovedet.

Knud smilede stadig, da jeg igen kunne se hans ansigt, og så bøjede han sig for Helena, som smilede til ham og hilste ærbødigt.

Min anden halvbror, drengen, var tydeligvis meget genert og blev stående ved siden af min mor, mens han bukkede, og både Helena og jeg hilste igen.

Knud var sytten år og Niels fjorten, og de kom til Krakow fornemt ridende med et stort følge. Til trods for min alder var jeg klar over, at sådan en lang rejse også måtte have et andet formål end blot et besøg. Der gik ikke længe, før jeg forstod, at de kom for at tale om polsk og dansk storpolitik med vores mor og min onkel.

Jeg kunne lide min nye storebror fra første øjeblik, også selv om vi ikke kunne tale sammen.

Han snakkede dansk, så jeg forstod slet ikke, hvad han sagde. Så forsøgte han at tale tysk, men heller ikke tysk forstod jeg. Og Knud kunne ikke tale hviderussisk eller polsk, men i følget var en præst, der talte både dansk, tysk og polsk, og Knud tog ham med hver gang, han opsøgte mig.

Jeg beherskede stadig ikke det polske sprog så godt, som jeg gerne ville, og det var svært for os at tale sammen, selv om præsten oversatte. Alligevel nød jeg at være sammen med ham. Hvis vi måtte opgive at forstå hinandens ord, lo Knud og sendte præsten væk. Så klarede

vi os med håndbevægelser og smil.

Jeg havde aldrig mødt en mand, der kunne smile og le som Knud. Hans smil og hans latter fortalte mig, at han kunne lide at være sammen med mig.

Men Helena kunne tale med mine brødre! De kendte hinanden fra deres opvækst i Sverige og i Danmark. Helenas far havde været stormand i Väster Götaland i Sverige, men hendes mor var død, da hun var lille. Min mors første mand, Magnus, var i nogle år konge i Väster Götaland, og min mor havde taget Helena til sig, så hun voksede op i kongsgården.

Kong Sverker var konge i Östra Götaland og ville være konge over et samlet Sverige. Derfor angreb han Magnus, som tabte krigen og måtte flygte til Danmark, hvorfra han kom, og hvor hans far var konge.

Helenas far havde støttet Magnus og var blevet dræbt af kong Sverkers soldater, og da hun dengang stadig var en lille pige, havde min mor taget hende med til Danmark, fordi hun var bange for, at kong Sverker ville hævne sig på hendes slægt ved at sætte hende i et kloster. Senere var Helena rejst med min mor til Polen og derefter til Minsk.

Da jeg blev født, blev min mor meget syg, og min far bad Helena tage sig af mig, og det havde hun gjort i så høj grad, at jeg var helt afhængig af hende.

Helenas måde at tale på lød som en sang, og det gjorde Knuds og Niels' sprog ikke, men de forstod alligevel de fleste af hinandens ord. Når Knud opsøgte mig i mine rum, talte han altid ivrigt med Helena, indtil jeg tabte tålmodigheden og afbrød deres samtale. Så vendte de sig mod mig og smilede til mig, men ofte genoptog de samtalen, og jeg måtte vente igen.

Knud kunne lide at ride og lo højt, da han så min lille hest, som jeg havde fået af min far i Minsk. Men det var en god latter, og han inviterede mig straks til at ledsage ham på en ridetur i skovene udenfor Krakow.

Da vi næste gang skulle ride ud sammen, fulgtes han med en dreng, der trak en stor hest, og Knud fortalte mig med livlige armbevægelser, at jeg skulle prøve at ride på den, for vi kunne ikke ride om kap, hvis jeg red på min lille hest.

Jeg var ikke sikker på, at jeg helt forstod, hvad han mente, men lod mig villigt sætte op på den store hest. Det var en mærkelig fornemmelse at sidde med benene spredt helt ud til hver side på hesten, og jeg var helt klar over, at det nok ikke var, som det burde være. Min bror lo højt og sagde noget til stalddrengen. Det forstod jeg heller ikke, men drengen løb straks ind i stalden og vendte lidt efter tilbage slæbende på en tung damesaddel, og så fattede jeg, hvad Knud ville.

Men en damesaddel ville jeg ikke bruge! Det havde jeg prøvet en enkelt gang, og jeg vidste slet ikke, hvordan jeg skulle fortælle hesten, hvad jeg ønskede, hvis jeg ikke også kunne bruge benene til det.

Det gik langsomt den første gang, jeg red på en stor hest.

Min mor fandt ud af, at jeg havde redet uden damesaddel på en stor hest, og hun blev vred. Knud og jeg blev tilkaldt til hendes rum, og da vi trådte ind, rejste hun sig op. Jeg kendte hendes vrede og kunne tydeligt se den, da hun rankede sig, så hun blev endnu højere, end hun var. Hendes stemme brugte ganske få ord, intet overflødigt blev sagt, men kernen i det sagte stod helt klart som det tyndeste, gennemsigtige, polske krystal.

Hun forlangte af mig, at jeg skulle bruge en damesaddel, og hun forlangte af Knud, at han skulle sørge for det, hvis han red sammen med mig.

Jeg var meget bange for min mors vrede og stod med sænket hoved. Knud sagde noget, jeg ikke forstod, men hans stemme lød munter, og med et brød han ud i en høj latter. Da jeg så op, lo han til min mor, og hendes ansigt så ud, som om det var ved at krakelere, men så lo også hun.

Jeg forstod slet ikke, hvad der skete. Måtte jeg så alligevel ride på en stor hest uden damesaddel?

Da jeg om aftenen fortalte Helena om episoden, forklarede hun mig, at min mor var lykkelig over igen at se sine danske sønner, som hun ikke havde haft mulighed for at være sammen med i mange år. Men ride som jeg selv ville, måtte jeg ikke!

Jeg følte mig hæmmet den første gang, jeg red med damesaddel, men allerede i mit andet forsøg kunne jeg ride hurtigt. På min fjerde ridetur med Knud lod vi vores heste løbe om kap. Knud vandt, men jeg følte mig sikker på, at jeg ville kunne vinde over ham på et tidspunkt.

Min anden bror, Niels, var en meget forsigtig, stor dreng, der hele tiden fulgte lige efter sin bror, undtagen på vores rideture. Niels var, tror jeg, lidt nervøs ved at være langt væk hjemmefra i et fremmed land, og han opgav helt at snakke med mig. Jeg bemærkede, at han heller ikke talte meget med min mor. Når hun henvendte sig til ham, rødmede han og så hjælpeløst over på Knud, som så svarede min mor. Af og til forsøgte han at få Niels til selv at svare, og de to brødre udvekslede nogle bemærkninger, men det endte hver gang med, at Knud

måtte svare for Niels.

Jeg forstod Niels og ville gerne hjælpe ham, men jeg kunne ikke tale hans sprog. Desuden blev han også helt rød i kinderne, når han så på mig.

Knud var blevet min storebror, men jeg følte ikke noget slægtskab med Niels.

Jeg lagde mærke til, at de begge fandt maden forskellig fra det, de var vant til. De beholdt kødet i munden i længere tid og bevægede det rundt, mens de smagte på det. Efter et par dage spiste Knud som de polske mænd, men Niels undslog sig, når kokken ville placere endnu et stykke kød på hans madbrik.

I tankerne genoplevede jeg min ankomst til Krakow tre år tidligere. Men maden var dengang det mindste af mine problemer ved at vænne mig til at leve i Polen.

Alting var anderledes end i Minsk. Sproget, bogstaverne, selv kirken var anderledes. Jomfru Maria og Kristus så anderledes ud i kirken i Krakow, end de havde gjort i Minsk, og de lignede heller ikke den Jomfru Maria og den Kristus, jeg havde i min bibel.

I Minsk og i min bibel var de begge stolte. Maria var stolt af sin søn, og Kristus var stolt over at have besejret døden.

I Krakow-borgens lille kirke med de tågede glaseruderså Jomfru Maria meget tænksum ud. Kristus hang på korset med et åbent sår i den side, hvor hjertet banker, og han så ud, som om han var lige ved at dø. Helena trøstede mig med, at Jomfru Maria og Kristus var de samme alle steder i verden, også selv om mennesker malede dem på forskellige måder.

Når jeg var ked af det og savnede Minsk, satte jeg mig

med min lille bibel knuget ind til mig. Helena bad så en af min mors hviderussiske piger, som kunne læse, om at fortælle, hvad der stod i teksten, og efterhånden behøvede jeg bare se på et af billederne for at kunne huske historien bag det. Jeg kendte bogstaverne, og ganske langsomt lærte jeg også at genkende mange af ordene, så jeg selv kunne læse i biblen.

Spiseredskaberne i Polen var forskellige fra dem, vi benyttede i Minsk, og maden smagte anderledes, end jeg var vant til, så i begyndelsen havde jeg slet ikke lyst til at spise noget.

Helena overtalte mig til at spise noget frugt, og smagen af æbler genkendte jeg. Hun forklarede mig, at i Polen brugte køgemestrene andre urter og planter til at krydre maden med, end jeg kendte det fra Minsk. Hun var sikker på, at jeg ville komme til at sætte pris på polsk mad.

Hun fik ret. Naturligvis, for Helena fik altid ret.

Jeg bad den danske præst oversætte og fortalte Niels, at han skulle prøve at spise frugt, men han blev rød i hovedet og så ned, og han ville slet ikke benytte sig af præstens hjælp til at oversætte.

Af og til var det tydeligt for mig, at Knud og min mor ikke var enige i det, de talte om.

Jeg kunne genkende utilfredsheden hos min mor på hendes sammenknebne læber, og Knud smilede og lo ikke til mig. Men hvad de talte om, vidste jeg ikke, og jeg spurgte heller aldrig, for jeg var bange for, at deres alvor og sammenknebne læber også kunne skyldes mig.

Mine nye brødre blev hos os i flere uger, og der gik ikke en eneste dag, uden at jeg var sammen med Knud. Jeg nød at være sammen med ham og vise ham ting og steder, jeg

havde lært at kende.

Han og Niels fulgte med fyrstens datter, Elzbieta, og mig til byen med det store marked, der lå lige på den anden side af floden. Alle mulige ting blev hver dag solgt fra små handelsboder.

Da jeg kom til Krakow, troede jeg, at markedet rummede alle de ting, der fandtes i hele verden, og at alt, hvad der blev bragt ind på borgen, kom fra markedet, men efterhånden gik det op for mig, at meget af det, der hver dag blev bragt til borgen, kom fra helt andre steder.

Elzbieta var lidt ældre end jeg og blev efterhånden min gode veninde. Vi ville gerne besøge markedet, men det skete ikke ofte, for det krævede mange forberedelser. Når det lykkedes os at overtale de voksne til at lade os få lov, var det en festdag. Elzbieta og jeg skulle ledsages af Helena og en anden pige, og så skulle der udkommanderes nogle af min onkels soldater, som skulle gå foran og bagved os.

At gå over borgbroen var i sig selv et eventyr, for vi bevægede os fra det sikre ud mod en fremmed verden, hvor alt kunne ske.

Fra broen kunne vi se langt. Udenfor byens huse stod heste, som havde bragt de handlende og deres varer ind til markedet. Hestenes vrinsken dannede en baggrund for alle de lyde, der hørte markedet til. Selve markedet var som en flod, der fuldstændig oversvømmede alle vores sanser.

Over hele markedet hvilede en kraftig lugt, som hele tiden skiftede karakter – vellugtende brød blev afløst af dunsten fra uforarbejdede huder og skind, som så igen blev jaget på flugt af spændende krydderier. Når vinden

var stærk, kunne vi også på borgen opfange lugtene fra markedet, men det var dog hovedsagelig dunsterne, der ramte os.

Synet blev draget i mange retninger af de smukke stoffer, der var til salg, og handelsmænd ville byde os på fisk, udsøgt brød, kager og frugt, men desværre havde vi forbud mod at spise noget som helst.

Vores ører opfattede lyde af dyr og mennesker, der talte mange forskellige sprog.

Alle håndværk var repræsenteret. Der var skomagere, der arbejdede med det blødeste, fine læder, tømrere, ja, selv to smedjer fandtes på markedet.

Langs mange af håndværkernes handelsboder kunne vi gå tørskoet, fordi vejen var brolagt med træstammer. Vi skulle passe på ikke at glide på træstammerne, når det havde regnet, men til gengæld var vi ikke udsat for mudder på sko og kjoler.

Der var flere ølboder, men der fandtes ofte mennesker, der havde drukket så meget øl, at de blev højrøstede og grove. Af og til råbte de berusede mænd ting til os, men sædvanligvis behøvede vores soldater blot at lægge hånden på sværdsmeden for at få dem til at holde op. Ølboderne måtte vi kun passere på lang afstand, og det betød, at vi somme tider måtte træde ned fra de brolagte træstammer med følelsen af at synke dybt ned i muddret mellem boderne. Når vi kom tilbage til borgen, sad der klistrede kager af mudder på vores tøj og vores skindsko.

Rundt om markedet lå byen. Små, lave huse og to kirker hver med et kloster tilknyttet. Vejfarende kunne altid finde husly i klostret, og munkene hjalp syge og svagelige.

Tæt på den ene kirke lå en kro, der altid var fyldt til bristepunktet af nytilkomne mennesker, der trængte til noget at spise og drikke, og rejsende, der havde mange penge, kunne overnatte her. Det var spændende at gå hen i nærheden af kroen, men Helena sagde et bestemt nej, og vi måtte vende om.

Elzbieta og jeg kunne være tavse i lang tid efter besøg på markedet, for i tavsheden genoplevede vi alle de indtryk, vi havde fået.

Jeg så på Knuds ansigt, at han fandt markedet lige så spændende, som vi gjorde.

Da vi på et tidspunkt nærmede os kroen i udkanten af markedspladsen, så jeg hans ansigt lyse op. Elzbieta og jeg vidste af erfaring, at det var forbudt område, så vi var begge spændt på, hvad der nu ville ske. Helenas stemme, der talte svensk, skar gennem alle markedets lyde, og Knud vendte sig og så på hende. Så smilede han til hende og gav tegn til, at vi alle skulle stoppe. Selv gik han direkte hen mod kroen fulgt af et par soldater fra vores følge.

Kroværten var kommet frem og stod bukkende i døren, da Knud henvendte sig til ham. Jeg tænkte på, hvilket sprog de mon talte sammen, men under alle omstændigheder forstod de hinanden, for kroværten hentede en stor kande og tre krus. Knud tog det hele og kom smilende tilbage til os. Han rakte kanden til en af soldaterne og holdt krusene, så han kunne hælde indholdet ned i dem. Det var øl – mørkt, skummende øl.

Knud rakte et krus til Elzbieta og mig, og vi kiggede på hinanden med de fyldte krus i hænderne; Elzbieta nikkede beslutsomt, og vi smagte på øllet. Det var besk, så jeg, og

et øjeblik efter også Elzbieta, rakte kruset tilbage, og Knud opfordrede Niels og Helena til at drikke. Helena rystede på hovedet, men hendes øjne smilede. Niels ville heller ikke smage, så Knud drak selv et helt krus og rakte bagefter krusene til soldaterne, som drak resten af øllet.

Jeg forventede at blive kaldt til en alvorlig samtale med min mor, men intet skete. Måske har hun aldrig fået at vide, at hendes datter drak øl på markedet.

En dag kom Knud til mine rum for at fortælle mig, at han og Niels måtte vende tilbage til Danmark. Helena oversatte, og jeg mærkede i mig selv, hvor ondt det gjorde at skulle skilles fra endnu en storebror, jeg var kommet til at holde af. Jeg begyndte at græde, og Knud knælede ned lige foran mig og sagde en masse ord på det danske sprog, som jeg slet ikke forstod. Men jeg kunne høre, at det var ord, der var beregnet på at trøste mig, og de fik mig til at græde endnu mere.

Helena holdt mig tæt ind til sig, men bagfra, så Knud og jeg stadig kunne se hinanden.

Jeg var blevet tvunget til at forlade min far og mine to ældre brødre i Minsk, og måske skulle Knud og jeg heller ikke mødes igen. Midt i gråden kom jeg til at tænke på min syrenbusk, som min storebror, Vladimir, havde sendt til mig fra Minsk, og bad Knud følge med mig ud til busken.

En dag to år tidligere var Helena kommet løbende ind i rummet, hvor en kedelig kvinde var i færd med at lære Elzbieta og mig at tale, som voksne bør tale med hinanden. Da Helena så, hvad vi lavede, nejede hun dybt og bad om tilladelse til at tale med mig udenfor, og jeg

blev ikke forskrækket, for jeg kunne se på hendes smil, at der ventede mig en god nyhed. Udenfor hviskede hun til mig, at en gave var blevet bragt med en soldat til borgen, og gaven ventede på mig i mine rum.

På bordet i mit soverum lå en stor sæk, og da jeg åbnede den, så jeg en busk uden blade, men med jord omkring rødderne. Jeg vidste straks, at det måtte være en syrenbusk. Der fulgte ikke brev eller budskab med, men jeg var klar over, at pakken kom fra Vladimir.

I Minsk havde mine rum ligget op til mine brøders, og de vendte alle ud til et område, hvor der groede mange forskellige planter og træer – men bedst husker jeg syrenerne. De fik mørklilla blomster, når sommeren var på vej, og deres duft spredte sig over hele det grønne område og ind til os.

Mine hviderussiske brødre, Vladimir og Vasilko, så jeg sidste gang, da vi sagde farvel til hinanden i det grønne område med de mørklilla, duftende syrener. Jeg græd og kunne ikke holde op med at græde, så Helena løftede mig op og bar mig tilbage til mine rum.

Nu fik jeg min egen syrenbusk.

Helena snakkede med gartnerne på borgen, og busken fik sin plads øverst på en af voldene. Den havde klaret rejsen fra Minsk til Krakow uden at gå til, og gartnerne passede den meget omhyggeligt.

Jeg fortalte glædestrålende min mor om pakken, da jeg så hende næste gang, og spurgte ivrigt, om hun ikke havde lyst til at se min syrenbusk. Men min mor blev slet ikke glad, hun rynkede øjenbrynene og krævede med en vred stemme, at hvis jeg igen modtog en pakke fra Minsk, ville hun vide det omgående. Dengang troede jeg, at hun slet

ikke savnede Minsk og bare var rigtig glad for at være i Polen, men senere i livet er jeg blevet klar over, at hun naturligvis savnede sin sønner og håbede, at der også ville være en hilsen til hende.

Helena så betænkelig ud, mens hun oversatte for Knud, at jeg gerne ville vise ham min syrenbusk, men han rejste sig straks og tog min hånd. Sammen med Helena gik vi ud til busken, som stod med nyudsprungne blade og store knopper, hvori de mørke, lilla blomster kunne anes.

Jeg kærtegnede et af buskens blade og så op på Knud. "Fra Minsk," sagde jeg på hviderussisk og kunne se, at han forstod mig. Han rakte en hånd frem mod busken og tog forsigtigt om et af bladene. "Minsk," hviskede han og flyttede sin hånd fra bladet til min kind.

Duften af syrener har altid mindet mig om Minsk, men fra denne dag også om Knud.

Da Knud og Niels tog afsked med os i slotsgården for at ride tilbage til deres eget land, kom jeg igen til at græde. Begge mine brødre sad allerede på deres heste, men Knud steg hurtigt ned fra sin hest, kom hen til mig og lagde armene omkring mig. Jeg havde bøjet mit hoved og så ned i gruset. Han sagde noget, jeg ikke forstod, tog mig under hagen og vendte mit ansigt mod sit eget, så jeg så hans smil. Smilende gentog han ordene på sit eget sprog og steg igen op på hesten. Helena fortalte mig, at Knud havde sagt, at han lovede mig at sørge for, at vi igen ville mødes.

Jeg tvivlede på, at det ville ske, men der gik mindre end to år, før vi igen mødtes – i Sverige.

Da min syrenbusk dannede blomsterknopper for fjerde

gang i Krakow, skete der en omvæltning i mit liv.

Det første tegn på, at ændringer ville indtræffe, var Helenas opførsel. Hun smilede hele tiden og begyndte ofte at synge uden nogen påviselig årsag. Jeg kunne ikke genkende ordene i sangene, og hun fortalte mig, at ordene var svenske.

Min mor derimod så meget bekymret ud og lagde slet ikke mærke til mig.

En svensk deputation var ankommet til Krakow for at tale med min onkel, og besøg fra andre lande var ikke usædvanligt. Men jeg forstod, at Helena naturligvis længtes efter sit eget land, ligesom jeg længtes efter at komme hjem til Minsk, og jeg indså pludseligt og uden forvarsel, at jeg måske aldrig ville komme hjem.

Samtidig greb angsten mig. Ville Helena forlade mig for at tage tilbage til Sverige med de svenske udsendinge?

Jeg brast i gråd og var utrøstelig, indtil Helena læste mine tanker og sagde, at hun ikke ville forlade mig. Hun lagde sine arme omkring mig, og jeg kunne mærke sæbeduften og følte mig tryk igen.

"Både din mor og jeg mindes Sverige. Din mor var lykkelig i Sverige med sin mand og deres sønner. At høre det svenske tonefald igen får hende til at tænke på, hvad hun har mistet. Sådan har jeg det også."

"Hun har jo mig," forsøgte jeg, velvidende at jeg ikke kunne erstatte Knud og Niels eller Vladimir og Vasilko.

"Hvorfor er svenskerne her?" vover jeg at spørge min mor efter et aftensmåltid, som vi undtagelsesvist har spist alene sammen med Helena.

"Det skal jeg sige dig. De er her for at forhøre sig om,

hvorvidt jeg og mine polske brødre kunne være interesseret i, at jeg gifter mig med kong Sverker af Sverige,” svarer min mor.

”Jamen, Sverker er den onde mand, der fordrev dig og Magnus fra Väster Götaland! Det kan du da ikke!” udbryder jeg. Jeg er lamslået. Kong Sverker! Hvordan kan min mor overhovedet overveje at gifte sig med ham?

Jeg ser over på Helena og bliver klar over, at hun er lige så lamslået som jeg selv.

Min mor bruger rigtig mange ord på at forklare mig og Helena, at alt det, der er sket for længe siden, skal glemmes, og en ny tid vil begynde. Kong Sverker vil blive en god stedfar for mig, han vil beskytte Helena og sørge for et godt gifte til hende, og så har han lovet at støtte Knud, som nu er blevet valgt til konge i en del af Danmark, der hedder Jylland.

Der er tavshed et stykke tid, så tilføjer min mor – mest som om hun taler til sig selv: ”Sverker kan med fordel gifte sig med mig, for så får han støtte fra stormændene i Väster Götaland, som stadig husker Magnus. Lige nu er nogle af stormændene meget interesseret i at få Knud til at stille op til kongevalg i Väster Götaland, men så bliver Sverige kastet ud i borgerkrig.”

”Kan vi ikke bare være ligeglade med svenskerne?” forsøger jeg.

Men hun ryster på hovedet og fortæller, at hendes brødre og hendes ældste søn forsøger at presse hende til at sige ja til Sverkers ægteskabstilbud.

”Vil Knud da ikke gerne være konge i Väster Götaland?” forsøger jeg igen.

Min mor ryster igen på hovedet og siger, at han hellere

vil være konge i Danmark, og så fortæller hun, at kong Sverker har samlet de svenske lande til et stort og stærkt rige, og det vil være bedst for både Knud og svenskerne, at der kun er én konge i Sverige.

De politiske overvejelser forstår jeg ikke, men jeg kan se på min mor, at jeg ikke skal fortsætte diskussionen. Hun bliver siddende tavs ved bordet, længe efter vi er færdige med at spise, og Helena og jeg bliver siddende sammen med hende.

Mens jeg observerer min mors skiftende ansigtsudtryk, indser jeg, at hun og jeg er ved at udvikle et fællesskab, en samhørighed omkring vores liv, og jeg føler en lille flamme af glæde blusse op inden i mig. Ganske stille bliver jeg siddende, næret af glæden over, at min mor har åbnet sine tanker for mig. Da hun presser sine læber sammen og bliver stiv i ryggen, er jeg klar over, at samtalen og refleksionerne nu er slut for denne gang, og jeg går hurtigt over til hende på den anden side af bordet og giver hende et knus.

Min mor bliver helt stiv, da jeg lægger armene om hende, men et øjeblik senere lægger hun sine hænder på mine og trykker dem ganske let. Jeg slipper hende, og hun rejser sig.

”Vi får at se, hvad der sker,” siger hun og forlader rummet.

Jeg forstår, at beslutningen er truffet, og at der ingen mulighed er for at ændre den.

Da Helena putter tæpperne i sengen omkring mig senere på aftenen, spørger jeg hende, om hun gerne vil rejse til Sverige.

”Ja, for Sverige er mit fødeland. Men jeg rejser kun,

hvis du rejser med,” svarer hun alvorligt, og jeg føler mig helt tryk, da jeg falder i søvn.

Jeg skulle sige farvel til Krakow og de mennesker, jeg havde lært at kende.

Jeg overvejede længe, om jeg skulle tage min lille hest med mig til Sverige, men Elzbieta lovede mig, at der ville blive sørget godt for den, så jeg valgte at lade den blive i Krakow. Den lille hest skulle med sine lave ben løbe dobbelt så hurtigt som de store heste, og det ville den måske slet ikke kunne klare.

Min onkel gav mig en smuk, gråskimlet hest i afskedsgave. Min mor fik en sort hest.

I en tale, min onkel holdt for os aftenen, før vi rejste, sagde han farvel til sin søster og sin søsterdatter: ”To stærke kvinder, der foretrækker at ride selv frem for at blive kørt i en vogn. Når den fremtidige svenske dronning og hendes datter kommer ridende, kan det være, at svenskerne får øje for, at Polen avler fremragende heste!”

Det var første gang i mit ni-årige liv, at nogen havde holdt en tale for mig, men jeg forstod, at min onkels interesse mere gjaldt hesteavlens muligheder end min fremtid i Sverige. Det var også første gang, jeg tænkte over, at det betød noget, om jeg red selv eller blev kørt.

Min syrenbusk ville jeg have med mig, selv om gartnerne på Wawel frarådede det. Den ville gå til på en lang rejse, fortalte de mig, men jeg lukkede ørerne for deres råd og forlangte, at busken blev gravet op med jord omkring rødderne og forsigtigt pakket ind, så den kunne blive transporteret på de vogne, der skulle følge os.

Det var svært at sige farvel til Elzbieta. Vi vidste begge,

at vi nok aldrig ville mødes igen, men ingen af os udtalte ordene højt.

Jeg genså aldrig Elzbieta og kender ikke hendes videre skæbne.

Da jeg red ud af min onkels borg på min egen store hest med damesaddel, vidste jeg, at jeg nu fjernede mig endnu længere væk fra Minsk, og at muligheden for at vende tilbage til min far og brødre svandt ind. Minsk og Krakow ville altid følge mig – men måske kun som en del af mine erindringer.

Når jeg i mine tankebaner på min ridetur i området omkring Viborg nåede hertil, blev savnet efter mennesker, der havde stået mig nær, ofte for stærkt for mig, og jeg kom til at græde. Gråden tvang mig tilbage til nutiden, for mine hirdmænd så forskrækket på mig, og jeg var nødt til at forsøge at smile til dem, mens jeg nikkede beroligende.

En aften spurgte Valdemar mig forsigtigt, om jeg var ked af at leve i Viborg. Jeg skyndte mig at benægte det, og Valdemar tilføjede: ”Svend Aggesøn har fortalt mig, at du somme tider græder, når du rider ud.” Mit svar: ”Jeg kommer tit til at tænke på mennesker, jeg savner. Mest tænker jeg på Knud og min mor,” så ud til at berolige ham, og jeg vidste, at mine ord ville gå videre til Svend Aggesøn.

Kort før juletiden forlod Valdemar Viborg for at opsøge de stormænd, han endnu ikke havde talt med. Han ville ligeledes give møde på flere tingsteder og besøge de danske biskopper for at sikre sig støtte fra kirken. Jeg spurgte, hvem stormændene og biskopperne var, og hvor

de levede, for jeg ønskede at lære mest muligt om Danmark.

Jeg kendte til ærkebiskop Eskil fra min tid i Sverige, men jeg havde aldrig mødt ham. Han var ærkebiskop for hele Norden, og biskoppen i Viborg havde også fortalt mig om ham. Men Valdemar skulle ikke mødes med ærkebiskoppen, for han var i udlandet, og et møde med ham måtte vente, til han var tilbage, men så skulle det finde sted snarest belejligt, sagde han, for kongemagten og kirkemagten skulle arbejde sammen for at gøre Danmark stærkt.

Jeg så først Valdemar igen mange måneder senere.

Mine år i Sverige

Vreta

1157 og 1149-1154

Selv om det var en meget kold vinter, fortsatte jeg mine rideture, når jeg havde mulighed for det. Hirdmændene var meget omsorgsfulde og mødte mig med store skind og pelsværk, når jeg bad om at få min hest opsadlet. Af og til tænkte jeg, at jeg måtte se komisk ud, når kun mit ansigt kunne ses i toppen af en stor bunke skind og pelsværk oven på hestens ryg.

Men jeg nød at have mulighed for at tænke den tid igennem, der havde ført mig til at blive dronning i Danmark. Jeg lukkede mine øjne et øjeblik og lod mig overmande af erindringerne. Så åbnede jeg igen øjnene, satte hesten i skridtgang og lod fortiden overtage mine tanker i fuld tillid til, at mine hirdmænd sørgede for min sikkerhed.

Knud holdt det løfte, han gav mig i Krakow. Vi mødtes igen – i Sverige.

Min mor havde besluttet, at jeg undervejs på den lange og udmattende rejse passende kunne lære svenske ord og bemærkninger, så jeg var rustet, når vi kom til Sverige. Helena var desværre enig med min mor.

Jeg ville nødtigt lære endnu et sprog. En stor del af mit hviderussiske sprog var glemt, fordi de piger, der oprindeligt var rejst med mig fra Minsk, var forsvundet fra mig. De var blevet gift, mens vi var i Krakow.

Helenas og mit sprog var stadig hviderussisk, men hvis vi i stedet skulle tale svensk, ville jeg måske glemme mit hjemlands sprog helt, og så kunne jeg ikke tale med min far og mine brødre, når jeg så dem igen.

Med min mor og min mors familie talte jeg polsk, men ikke så godt, at jeg forstod alting og kunne svare eller

spørge på en måde, jeg selv syntes var tilfredsstillende. Hver gang min onkel eller andre voksne mænd stillede mig et spørgsmål, blev jeg nervøs og var bange for, at jeg skulle svare forkert.

Men hverken min mor eller Helena lyttede til mig. Jeg skulle lære svensk!

Det var en lettelse for mig, da jeg fik at vide, at de fleste svenske bogstaver var de samme som de polske, men ordene var helt anderledes.

Vejen fra Krakow til den lille by ved Nordhavet, hvor vi skulle samles op af svenske skibe, var lang, og undervejs gjorde vi ophold i klostre eller hos stormænd, der alle venligt bød os velkommen.

Jeg havde forestillet mig, at alle polske byer lignede Krakow, men den lille kystby, vi kom til, var kun en handelsplads. Mange små huse med tilhørende stalde og fadbure på stolper, en kirke og to klostre. Der var opstillet handelsboder langs stranden, men de var alle lukket til, for der var kun handel fra dem to dage hver uge. De andre dage arbejdede menneskene på deres marker udenom byen.

Jeg bemærkede, at den stramme lugt, der altid mødte os, når vi nærmede os en by, var afløst af en frisk brise fra havet.

Ud for handelspladsen ved Nordhavet lå flere små skibe og tre meget store skibe.

”De store skibe kommer fra Sverige,” sagde Helena begejstret. Det var mig ubegribeligt, at Helena så overbevist kunne sige, at skibene kom fra hendes hjemland, for de bar ikke vimpler. Men Helena havde ret.

Vi overnattede kun en enkelt nat i gæstehuset til et af

klostrene, for allerede den næste dag skulle vi begynde vores rejse over havet. For at komme ud til de store skibe måtte vi sejle i små både, som hørte til skibene. Hestene og alle vores kister blev fragtet på flåder.

Skibene stævnede mod en svensk havn, der hed Kalmar, og derfra skulle vi igen ride i mange dage mod nord for at komme til kong Sverkers kongsgård i nærheden af en by, der hed Linköping. De svenske udsendinge i Krakow havde anbefalet min mor, at vi sejlede en længere vej til Väster Götaland på den anden side af Sverige for så kun at skulle ride nogle få dage for at nå frem.

Min mor pressede læberne sammen og sagde nej. Helena fortalte mig senere, da jeg undrede mig over hendes nej, at den foreslåede rute var den vej, hun havde taget for mange år siden, da hun sammen med Magnus rejste til Sverige for at blive dronning i Väster Götaland.

Det var min første rejse med et skib, hvor jeg ikke hele tiden kunne se den modsatte bred, og det var forfærdeligt!

Skibene svajede fra side til side, samtidig med at de steg og faldt. Somme tider befandt vi os i bunden af en kæmpe stor skål med vand på alle sider, og jeg kunne slet ikke få øje på de andre skibe. Andre gange red vi på toppen af en bølge og kunne se ud over det oprørte hav for så igen at styrtdykke ned mod bunden.

Himlen var dækket af tunge, grå skyer, som solen ikke kunne skinne igennem, og jeg følte mig sikker på, at havet og himlen fortalte os, at det var helt forkert at sejle mod Sverige.

Jeg blev syg!

Helena var hele tiden ved siden af mig og holdt om mig, også når jeg kastede op.

"Det blæser," fortalte hun mig – helt unødvendigt, for det var jeg ganske klar over. "Men mærk i ansigtet, hvor frisk vinden er. Den blæser fra Sverige," tilføjede hun.

"Lyt til bølgerne og vinden," sagde hun lidt senere, "hør, hvor de synger om Sverige!"

"Jeg hader Sverige!" lykkedes det mig at fremstamme, og til min store fortvivelse begyndte hun at le.

Hvis dette var Sverige, ville jeg hjem! Hvor så end hjem var!

Jeg var dybt bekymret for min hest, som jeg havde set blive ført ombord på et af de andre skibe. Var den bundet godt nok, eller ville den glide ud i vandet? Kunne heste overhovedet svømme? Helena forsøgte at berolige mig ved at forklare, at svenskerne også vidste, hvordan man skulle sejle med heste.

Blæsten lagde sig efterhånden, og den sidste dag af sørejsen begyndte jeg at forstå, hvorfor mennesker kan lide at sejle på havet, men jeg var lettet, da kaptajnen informerede min mor og mig om, at man nu forude kunne se sydpynnten af en stor ø.